

kvinner&familie

Medlemsblad for Norges Kvinne- og Familieforbund

Nr. 1/2009

Familiens framtid

Kjære medlemmer

Norges Kvinne- og Familieforbund står foran en spennende tid. Stadig flere av våre saker står på dagsordenen hos politiske partier og hos samfunnsengasjerte mennesker som ønsker å rette fokus mot en bærekraftig samfunnsutvikling. Det er helhetstenkning som er nøkkelen, og slik tenkning har vi alltid representert. Det å se hvordan alt henger sammen med alt gjenspeiles i Prinsippprogrammet vårt, som også setter klare rammer rundt verdier som er uanstøtelige dersom vi ønsker å skape et samfunn der empati og omsorg har hedersplasser.

I de månedene som har gått siden jeg tiltrådte som forbundsleder har jeg vært på en rekke flotte møter, kurs og seminarer. Ved siden av å være geniale arenaer for nettverksbygging, er slike arrangementer også til stor inspirasjon. Det kjennes godt å oppleve at så mange gode krefter trekker i samme retning og at så utrolig mange mennesker jobber for uvurderlige kjerneverdier og for vår felles framtid. Jeg opplever også, om og om igjen, at mennesker blir overrasket når de får høre alt vi i forbundet vårt arbeider med. De blir faktisk svært imponert! Og det kan jeg godt forstå. Norges Kvinne- og Familieforbund er en fantastisk organisasjon med en historie som det står stor respekt av!

"Det gjelder kun å ta tilbake kontrollen over egne liv og helse, tid og økonomi, kort sagt løsrive oss fra forbrukersamfunnet og gå inn i omsorgsamfunnet." Dette leste jeg i en eller annen sammenheng her for leden. Dette har jo vi alltid forstått! Jeg tror at svært mye av det vi har forsøkt å si i alle disse årene nå vil oppleve en "ny vår". Jeg tror at det vil vise seg at Norges Kvinne- og Familieforbund er en meget viktig aktør i arbeidet for en bærekraftig framtid.

Jeg tror også at stadig flere vil se og forstå at ordet "likestilling" bør skiftes ut med ordet "likeverd", slik vi også lenge har tatt til orde for. Det handler om likeverd mellom alle mennesker og det handler om likeverd i forhold til de arbeidsoppgavene som tradisjonelt har vært ivarettatt på forskjellig måte av kjønnene. I denne sammenhengen bør politikere og styrende myndigheter ta inn over seg den store uretten som ligger i undervurderingen av det ulønnede arbeidet. Dette er en urett som gjenspeiler seg tydelig i dagens lønnsbilde når vi ser på avlønningen i omsorgsykene og andre yrker dominert av kvinnelige arbeidstakere. Likestilling er et ord som etter hvert har

handlet mest om kvinners inntreden på mannens tradisjonelle arena. Tiden er nå moden for verdikamp i stedet for kjønnskamp.

Norges Kvinne- og Familieforbund har alltid vært forut for sin tid. Akkurat som forbundets grunnlegger, Marie Michelet, en av Norges aller fremste forkjempere for kvinners rettigheter. Tirsdag 10. mars feirer vi hennes fødselsdag, samme dag som vi markerer den årlige K&F-dagen. Gratulerer, og lykke til med markeringen. Gratulerer også med Den Internasjonale Kvinnedagen 8. mars! I forhold til "kvinneresak" er vi først i mål når alle kvinner i hele verden har gjenerobret de livene de ønsker å leve. Kanskje har mange av oss lagt vekk "de røde strømpene", men viljen til handling og endring er fremdeles et felles anliggende for oss alle!

Hilsen til dere alle fra
Toril Sonja Gravdal
FORBUNDSLEDER

Norges Kvinne-
og Familieforbund

Norges Kvinne- og Familieforbunds handlingsplan for landsmøteperioden 2008 – 2010

KVINNEPOLITIKK:

Sikring av kvinners økonomiske rettigheter i likestillingsloven og ekteskapsloven.

Mål: Økonomisk likestilling mellom ektefeller i ekteskapet og mellom partene i samboerforhold, gjennom likedeling av inntekt og formue.

FAMILIEPOLITIKK:

Full barnehagedekning og økt kontantstøtte

Mål: Frihet for foreldre til selv å velge omsorgsform for sine barn.

MILJØ OG FORBRUKERPOLITIKK:

Matvaresikkerhet og kostvaner i hjem og skole.

Mål: Større kunnskap hos barn og unge om hva maten inneholder, sunt kosthold og hvordan mat tilberedes.

INTERNASJONALT SAMARBEID:

Internasjonalt samarbeid for å bedre kvinners levkår verden over. Dette innebærer informasjonsarbeid samt prosjektarbeid i den 3. verden og organisasjonsbygging i Øst- og Sentral-Europa.

Vårt arbeid springer ut fra følgende visjon:

Anerkjennelse av kvinners ulike valg gjennom livsfaser, verdsetting av familien som bærebjelke i utviklingen av et godt samfunn.

Hensikten er å

Styrke familiens posisjon gjennom tiltak som gir tid og mulighet til omsorg for hverandre.

Målet er

Samfunns påvirkning i kvinne- og familiepolitiske spørsmål nasjonalt og internasjonalt.

K&F er tilsluttet

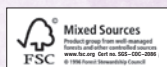
Nordens Kvinneforbund (NKF) og Associated Country Women of the World (ACWW).

kvinner&familie

Nr. 1. 2009
123 årgang - Grunnlagt 1887

ASNVARLIG REDAKTØR:
Toril Sonja Gravdal

UTGIVER:
Norges Kvinne- og Familieforbund

This book is printed on Arctic the Volume, Arctic Paper is a holder of FSC traceability certificate.

ADRESSE:
Øvre Slottsgt. 6, 0157 OSLO
Telefon: + (47) 22 47 83 80
Telefaks: + (47) 22 47 83 99
E-post: post@kvinnerogfamilie.no

REDAKSJONSRADET:
Toril S. Gravdal
E-post: torilsgr@online.no
Kirstin Neerbye Hagen
E-post: neerbyehagen@kvinnerogfamilie.no

INTERNETTADRESSE:
www.kvinnerogfamilie.no

ANNONSER:
Øvre Slottsgt. 6, 0157 OSLO
Telefon: + (47) 22 47 83 80
Telefaks: + (47) 22 47 83 99

ABONNEMENT:
Kan bestilles hos utgiver.
NOK 150,- pr. år.
Medlemmer av forbundet får bladet gratis
Bankgiro 6034.05.20680

DESIGN: punkt&prikke...
punktpricke@me.com
FORMIDLING: 2punkt AS
TRYKK: 07 Gruppen AS

Opplag: 6.000
ISSN: 0806-1173
Ettertrykk og kopiering av
Kvinner & families stoff og annonser
er ikke tillatt uten etter avtale.

NESTE UTGAVE:
Mai 2009
Stoff innlevering: 20. april 2009

FAMILIENS FRAMTID

Dette er hovedparolen vår i inneværende landsmøteperiode. Det handler om vår alles framtid, og det handler om vår visjon som sier:

«Anerkjennelse av kvinners ulike valg gjennom livsfaser.

Verdsetting av familien som bærebjelken i utviklingen av et godt samfunn.»

Familien er en verdifull ramme rundt enkeltmennesket. Derfor må familien gis tid og mulighet til omsorg for hverandre! Bare et samfunn som har rom for omsorg, empati og likeverd kan bli det gode samfunnet som vi ønsker å gi videre i arv til dem som kommer etter oss.

Stadig flere snakker og skriver om betydningen av likeverd mellom kjønnene i forhold til det å skape en bærekraftig framtid. Det var noe av det vi også forsøkte å sette ord på da vi for kort tid siden sendte ut følgende pressemelding:

”KVINNER BEST EGNET HJEMME”

Dette sier skuespilleren Sturla Berg Johannesen til VG HELG.

Vi tror han forsøker å si noe viktig, han bare ordlegger seg keitete. Vi velger å lese hans utsagn om likestilling som en observasjon av at «noe» er galt, og vi tror at dette «noe» som er galt handler om mangel på likeverd. Da snakker vi om likeverd mellom de arbeidsoppgavene som tradisjonelt har vært ivaretatt på forskjellig måte av kjønnene. Dette gjenspeiler seg tydelig i dagens arbeidsliv. Alle kan i dag se hvordan de tradisjonelle kvinneyrkene undervurderes i lønnsbildet. Det er den samme undervurderingen som i alle år har skjedd i forhold til det

ulønnede arbeidet, tradisjonelt ivaretatt av kvinner.

Likestilling er et ord som etter hvert mest har handlet om kvinners inntreden på mannens tradisjonelle arena. Tiden er nå moden for verdikamp i stedet for kjønnskamp. Det bør handle om å gjenreise likeverdet mellom alle mennesker. Og det bør handle om å rette nytt fokus på hvordan vi skal skape et samfunn der tid til omsorg for hverandre får tilbake sin hedersplass.

Tidsklemma er i ferd med å gå ut på dato. Finanskrise og klimakrise bør ses som klare signaler om at tiden er klar for å skifte retning. Forbruksveksten kan ikke fortsette. Den er rett og slett ikke liv laga. Vi må se etter nye løsninger. De finnes!

En gang sa vi: «Mor har gått ut i arbeid, men far har ikke kommet hjem.» Vi sa også: «Aldri har vi hatt så flotte hjem, og aldri har vi brukt dem så lite.» Mange nærmiljøer ligger nærmest øde på dagtid. Mange småbarnsforeldre er slitne av mangel på tid, og mange små barn har lengre arbeidsdager i barnehagen enn mor og far.

La oss slutte med skyttergravspolitikken og begi oss ut i dialogen. Bare slik kan vi skape en bærekraftig framtid med likeverd og verdighet for alle mennesker.”

«Organisasjoner eksisterer for å skape en kontekst for opplevelser av tilhørighet og mening. Det som binder en organisasjon sammen, er drømmen og håpet om hva organisasjonen kan skape. Mening skapes ut fra forestillinger og historier om hvordan framtida skal se ut, slik at man vet hvor man skal gå videre. Det er derfor viktig å diskutere hva slags type organisasjon man ønsker å leve og arbeide i. En forutsetning for å føle seg hjemme i en organisasjon er at man opplever seg forbundet med » og som en del av «et fellesskap. At man har en stemme som er hørt, verdsatt og anerkjent, og hvor det man har å bidra med, blir sett og får betydning for organisasjonens liv og resultater.»

Ovenstående er et utdrag fra boka «LØFT», skrevet av Gro Johnsrud Langslet. Dette er tanker vel verdt å legge seg på hjertet. La oss skape en organisasjon der samholdet er så sterkt at vi blir uovervinnelige!

«Moder jord har nå fått m

AV TORIL SONJA GRAVDAL

Dette sa Gudmund Hernes til den fulle salen under 100-årsmålenes folkemøte «DEN STORE SAMTALEN, som ble avholdt i Litteraturhuset i Oslo 3. februar i år. Oppmøtet var så overveldende at arrangørene der og da måtte skaffe en større møtesal. Det er ingen tvil om at folk i vår tid er i ferd med å samle seg bak et ønske om en større langsiktighet i norsk politikk.

En Synnovate-studie viser at 94 % av den norske befolkningen er helt eller delvis enig i at politikerne bør samle seg om å løse de store utfordringene vi står overfor, framfor å profilere egne partipolitiske saker. Nordmenn ser ut til å være lei av partipolitisk krangel, allerede før valgkampen har startet! Barac Obama ble flere ganger nevnt som et godt eksempel på hvordan saker kan

fremmes, og valgkamp kan føres, uten skittkasting mot politiske motstandere. Obama unngikk å gå inn i den vanlige kringelen med sine meningsmotstandere. Han brukte nye kanaler for å nå ut med sitt budskap, og han manet hele tiden til samhold.

100-årsmålenes leder Dag Andersen sa i sin innledning til møtet at det nå er det svært mye som tyder på at også nordmenn ønsker seg et slikt samlende lederskap.

Ovennevnte studie fra Synnovate viste også at 87% av den norske befolkningen helt eller delvis er enig i at klimaendringene og globale økonomiske kriser krever politiske løsninger som går på tvers av de tradisjonelle partiskillene.

Kåre Willoch påpekte i sitt innledningsforedrag at miljøkrisen framstår som noe langt større og mer prekært enn finanskrisen. Han

understreket imidlertid at det, slik han ser det, ikke er markedssystemet som har skyld i miljøproblemene. Det er mangelen på vilje til styring som må ta skylden. «Vi må gå over fra forbruk av ting til forbruk av tjenester», sa Willoch. «Motivet for en slik omlegging er naturligvis å øke kvaliteten på tjenester innen utdanning, eldreomsorg, helse osv. En slik omlegging vil ikke bare være bra for miljøet, den vil også bidra til å gjøre folk lykkeligere.»

Hvilket samfunn ønsker vi oss egentlig om hundre år? Og hvordan kommer vi dit? Hundreårsmålenes dialogmøter fortsetter den første tirsdagen i måneden utover våren. Vil du vite mer?

Send e-post til dagan@online.no se også www.hundrearsmalene.no

«JAG TROR PÅ ATT VI KAN FÖRÄNDRA VÄRLDEN»

AV TORIL SONJA GRAVDAL

Disse ordene fylte forsiden på det svenske bladet "Tillit" da det før jul kom ut med et eget nr. kalt "KLIMATSPECIAL". Uttalelsen tilhører den svenske musikeren Nilla Nielsen. "Om min music kan få en människa att vakna upp og tänka: Vad är det vi håller på med, jag måste göra någonting! då känner jag mig otroligt glad och stolt!"

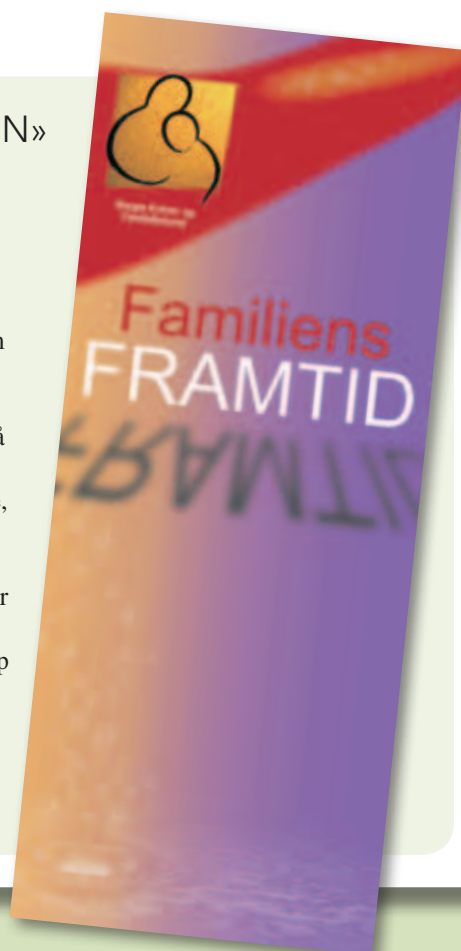
Vi er alle sammen viktige medspillere i den tiden vi lever i. Vi kan velge hvorvidt vi vil ta ansvar, og vi kan velge hvor stor innsats vi er villige til å gjøre. Samtidig er det våre styrende myndigheter som må legge til rette for at vi som medborgere gis optimal mulighet til handling.

"Framtiden kommer nå", var

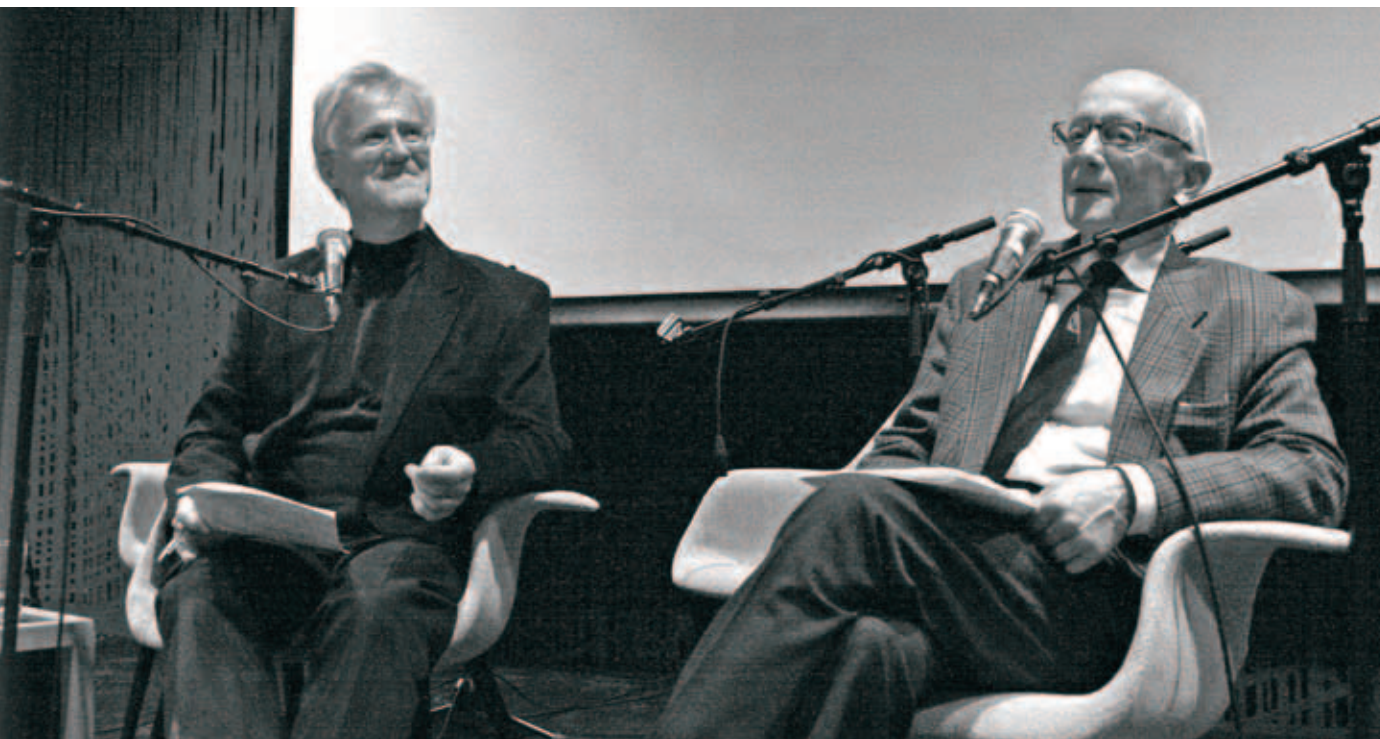
tittelen på en stor nordisk konferanse i Oslo i 2006. Og slik er det; framtiden kommer faktisk nå! Vi kan imidlertid påvirke hvordan denne framtiden skal bli, og i denne sammenhengen kan vi være enige om at vi står overfor store utfordringer.

"Klimakrise" og "finanskrise" er skremmende ord. MEN de må ikke få lov til å ta fra oss motet! Vi har etterkommere som fortjener det beste, og det vil vi gi dem så sant det står i vår makt!

Piet Hein sa: "De sa alltid at det var umuligt. MEN vi gjorde det alligevel." Så la oss fortsatt brette opp ermene. Det er mye arbeid å gjøre!

enneskene direkte i tale»

100-årsmålenes folkemøte avslørte at de gamle kloke herrer Willoch og Hernes er i enige i det aller meste.

Kvinner og politikk

Av BJARNHILD HODNELAND

Det går fort nå fram mot høstens Stortingsvalg. I det siste året har vi hørt at det har blitt færre kvinner som er nominert, men det gledelige er at noen partier har kvinner på toppen av sine lister. Nominasjonen er over og vi kan ikke puffe på våre medlemmer til å stille denne gangen, men vi kan likevel drive valgkamp – for våre saker, og vi må starte nå.

Vårsesongen er fin for å arrangere krets/lagsmøter og invitere politikerne til å svare på hva de mener om våre saker, vil de satse på frivillig sektor bl.a.

Medlemmer ute i fylkene våre kjenner kanskje de kvinner og menn som er nominert i deres fylke, for de forskjellige partier. Inviter gjerne dem og hør om det er kvinner eller menn og hvilke parti som er villige til å satse litt på våre saker. Vi kan bl.a. nevne:

- Kontantstøtten, som nå gjerne er litt i faresonen. Det er lett å bruke argumenter mot den nå i finanskrisetider.
- Videre har vi eldresaken fra vårt landsmøte. Kravet om eldreombud. Vi kan også ta opp saken om lovfestet rett til sykehjemsplass som Kamp for de eldre har

presentert for Storting og Regjering.

- Så er det omsorgslønn som politikerne helt sikkert vil si at det er en kommunal sak. Men ikke slik vi ser det, vi vil ha den inn i trygde-systemet, og det er Stortinget som må endre loven.

Dette er bare noen av sakene. Vi har helse, husmorvikarordningen, fødesituasjonen m.m.

Lykke til med valgkampen og lykke til med valget til høsten.

PRINSIPPROGRAMMET er klart

– vi jobber videre – vi vil høre fra deg som medlem

AV ELISABETH RUSDAL, LEDER AV
PRINSIPPROGRAMKOMITEEN 2010-2012

Landsmøtet på Lillehammer i oktober vedtok forbundets prinsippprogram for perioden 2008-2010.

Prinsippprogramkomiteen velges av landsstyret etter landsmøtet. Den består av tidligere forbundsleder Ann-Louis Nordstrand i tillegg til Elisabeth Rusdal. Sistnevnte er av sentralstyret oppnevnt som leder av komiteen. Komiteen vil bli supplert med en representant fra sentralstyret. Vi skal utarbeide forslag til det Prinsippprogrammet som landsmøtet i 2010 skal vedta. For å få dette best mulig – trenger vi innspill. Vi trenger å få inn tanker og forslag fra deg som medlem. Du behøver ikke lage hele teksten, men kom med dine tanker, så skal vi sammen med deg komme frem til utformingen av den endelige teksten. Med det som grunnlag håper vi du vil sende inn dine synspunkter og forslag til nye saker forbundet kan arbeide med.

LITT OM PRINSIPPROGRAMMETS HISTORIE

Det første Prinsippprogrammet ble vedtatt av Landsmøtet i Haugesund i 1997. Den gangen var det ikke noen egen komité valgt av landsmøtet. Landsstyret nedsatte en gruppe med daværende kretsleder i Aust-Agder krets Sigrid Monen og nestleder den gangen Astrid Frøysnes. Da vedtaket om at forbundet skulle ha et eget prinsippprogram ble fattet, ønsket landsstyret at dette skulle være forbundets ideologiske plattform. Prinsippprogrammet skulle være et arbeidsredskap for forbundet sentralt, kretser og lag for å arbeide med sakene. I tillegg skulle punktene i programmet benyttes for å informere om hva forbundet arbeidet med for å rekruttere nye medlemmer.

Til det nye Prinsippprogrammet ble det utarbeidet en egen studieplan. Formålet var å gi alle medlemmer grunnlag til å bli bedre kjent med sakene forbundet arbeidet med samt å kunne komme med forslag til nye punkter eller endringer i det kommende Prinsippprogrammet.

Prinsippprogrammet har fire hoved-

kapitler; kvinnepolitikk, familiepolitikk, miljø- og forbrukerpolitikk og internasjonalt samarbeid. Disse punktene er sammenfallende med forbundets hovedsaksområder i vedtektene.

Oppbyggingen av Prinsippprogrammet, og måten å benytte det på og arbeide med å utvikle nytt program har vært det samme siden den gang.

NÅVÆRENDE PRINSIPPROGRAM – NYTT PRINSIPPROGRAM 2010 - 2012

Det Prinsippprogrammet som Landsmøtet i 2008 vedtok finner du på forbundets nettsider. Dette vil i tillegg bli trykket og sendt ut til lagene i mars. I den sendingen vil vi også legge ved en studieplan som kan benyttes for å bli bedre kjent med sakene i Prinsippprogrammet.

I hver utgave av Kvinner&familie vil vi komme med presentasjon av et kapitel i dagens Prinsippprogram. Vi gjør dette for at du som enkeltmedlem skal få bedre innblikk i sakene som er viktige for forbundet og ha et bedre grunnlag for å komme med forslag til nye saker eller saker du mener vi ikke lenger skal arbeide med.

Når du kommer med forslag forsøk å tenke langt inn i fremtiden – det nye Prinsippprogrammet skal gjelde fra 2010 til 2012. Vi ønsker at forbundets saker skal være viktige for kvinner og familier i morgendagens samfunn og ivareta disses interesser i ulike alderstrinn. Vårt forbund har hatt tradisjon for og er unike nettopp i dette at vi favner alle kvinner i alle aldre. Det skal vi fortsette med og da må dette komme frem i de sakene vi skal arbeide med.

Vi gleder oss til å ta i mot dine forslag. Dine forslag kan du sende til Prinsippprogramkomiteen v/Elisabeth Rusdal Skogveien 41, 1368 Stabekk eller via e-post: elisabeth@rusdal.com

PRINSIPPROGRAMMET

Kvinnepolitikk

Vi vil i hvert nummer av Kvinner & familie presentere et kapittel fra forbundets prinsippprogram. Første kapittel i Prinsippprogrammet er kvinnepolitikk. Kvinnepolitikk har siden forbundets første tid vært meget sentralt. I vår presentasjon av dette kapitlet vil vi ta med innledningen til kapitlet og så litt om de ulike punktene i kapitlet. De krav forbundet har er formulert som K&F vil – slik det står i Prinsippprogrammet.

MÅLET FOR KVINNEPOLITIKK I VÅR DEL AV VERDEN ER LOVER OG REGLER SOM GIR KVINNER:

- En fri og uavhengig stilling i samfunnet
- En rettmessig del av samfunnsgodene, og
- At likestillingspolitikk og kvinnepolitikk ikke uten videre er det samme.

Fordelingen av goder hos oss tar i stor grad utgangspunkt i lønnet arbeid. Ulønnet arbeid er lite verdsett, til tross for den store verdiskapningen dette utgjør i Norge.

Målet for likestilling er at kvinner og menn skal få like muligheter til utdanning, arbeid, kultur og faglig utvikling.

Tradisjonelt er det flest kvinner som utfører hjemmebasert omsorg for institusjonstrengende familiemedlemmer. Mange trer ut av lønnet arbeid for å ivareta dette. K&F tror at dette fortsatt vil være et viktig tillegg til offentlig omsorg. Pass og stell i eget hjem anses av mange som den beste løsningen, det innebærer og en innsparing på offentlige budsjetter.

K&FS KVINNEPOLITIKK BYGGER PÅ:

- Kvinner og menn innsats i samfunnet

er like viktig, selv om arbeidets art kan være forskjellig.

- Likestillingspolitikken skal ikke hindre kvinner / menn i å bruke tid på foreldrerollen. Familiens behov må ivaretas på en god måte.

K&F VIL:

- Motvirke en ensrettet kvinnepolitikk der kvinners selvstendighet og egenverd bare måles gjennom lønnsarbeid.
- Framheve viktigheten av at kvinner i perioder kan velge omsorg for barn, eldre eller syke familiemedlemmer.
- Privat hjemmebasert omsorg må verdsettes med mer enn minstepensjon, spesielt når den avlastar samfunnet for institusjonsplasser.
- Omsorgslønn finansieres av statlige midler
- Regler for å søke omsorgslønn må gjøres kjent.

KVINNER OG UTDANNING

Dette avsnittet tar for seg situasjonen med tanke på kvinner og utdanning i dag. Videre har vi som ønske at jenter skal stimuleres til utdanning og karriere. Dette avsnittet tar med at omsorgsarbeid i familien må gi uttelling og at det skal være mulig for kvinner å velge omsorg for en kortere eller lengre periode. Det skal være muligheter for kvinner å få videreutdanning/oppdatering av kompetanse etter en periode med omsorgsarbeid på lik linje med alle andre i arbeidslivet.

Det å ta del i frivillig arbeid gir kompetanse og K&F vil at denne uformelle kompetansen skal gi poeng ved opptak til videregående og høyere utdanning.

K&F VIL AT:

- Jenter må stimuleres til utdanning og karriere i sitt fag.
- Omsorgsarbeid for familien skal kunne velges i en periode.
- Poeng for omsorgsarbeid i egen familie skal telle med ved opptak til videregående og høyere utdanning.

- Mulighet til videreutdanning/oppdatering av kompetanse opprettholdes på lik linje med de som ikke velger omsorgsarbeid i en periode.
- Poeng for organisasjonsarbeid skal telle som uformell kompetanse ved opptak til videregående og høyere utdanning.

KVINNER OG ØKONOMI

Kvinner jobber like mye som menn, men får ikke i samme grad uttelling for dette ved utbetaling av lønn som menn. Dette gjør noe med kvinners pensjon. Her vil vi at dette skal settes i verk tiltak for å utjevne denne skjevheten.

Vi vil ha en likedeling av pensjon mellom kvinner og menn i ekteskapet. Opptjente pensjonsrettigheter skal være en del av ekteparets fellesbo og skal deles mellom ektefellene.

K&F VIL AT:

- Ektefellers samlede inntekter før beregning av skatt, trygd og pensjon skal likedeles.
- Likedelingen må ikke føre til at det blir flere minstepensjonister enn i dag eller andre sosiale skjevheter.
- Fradraget i skatteklasser 2 skal bestå og forhøyes.
- Opptjente pensjonsrettigheter skal være en del av ekteparets fellesbo og deles mellom ektefellene.

Det er også et avsnitt om arbeidsbegrepet og da med et krav om at det skal utredes modeller for samfunnslønn/borgerlønn/garantert minsteinntekt.

K&F VIL AT:

- Det tas politisk initiativ til å utrede modeller for samfunnslønn/borgerlønn/garantert minsteinntekt.
- Inntil dette blir vedtatt, er det viktig at støtteordninger innen ulike områder i samfunnet oppjusteres og koordineres.
- Et utvidet arbeidsbegrep må inkludere ulønnet omsorgsarbeid og annet arbeid i hjemmet, samt innsatsen og verdien av frivillig arbeid i skole, nærmiljø, lag og foreninger.
- Frivillig arbeid er en del av

verdskapningen og frivillige organisasjoner må økes er et krav.

K&F VIL AT:

- Bevilningene til frivillige organisasjoner, også driftsstøtten, beholdes og økes.

ARBEIDSLIV

Her ønsker vi at det skal legges til rette for at de kvinner og menn som ønsker å arbeide deltid skal ha mulighet for det.

Det må utredes og debatteres spørsmål om 6-timers dag. Verdien av ulønnet arbeid må oppvurderes.

K&F VIL AT:

- Politikerne finner gode løsninger slik at både kvinner og menn som ønsker deltidsarbeid bl.a. grunnet familieforhold, kan få muligheter for det.
- Det gis muligheter til å få fulltidsjobb for de som ønsker det.
- Mulig gjennomføring av 6-timersdagen utredes og debatteres.
- Personer som vender tilbake til arbeidslivet etter omsorgsavbrekk, får tilbud om oppdatering av sin kompetanse.
- Uformell kompetanse vektlegges mer ved ansettelser i offentlig og privat sektor.
- Omsorgsarbeid gir reell kompetanse bl.a. innen organisasjon og ledelse.
- Det gis informasjon om pensjonsrettigheter ved deltidsarbeid.
- Ulønnet arbeid oppvurderes.

FOLKETRYGDEN

Kvinnens veksling mellom ulønnet omsorgsarbeid og lønnet arbeid på bedres. Ulønnet omsorgsarbeid skal defineres som arbeid i folketrygd-sammenheng. Når man planlegger tiltak i forhold til kvinners helse generelt og trygderettigheter, må dette også ivareta de kvinner som i hovedsak har utført ulønnet omsorgsarbeid.

K&F VIL AT:

- Folketrygden skal tilpasses kvinners veksling mellom lønnet og ulønnet arbeid gjennom den yrkesaktive perioden, og ulønnet omsorgsarbeid skal defineres som arbeid i folketrygd-sammenheng.
- Nivået på minstepensjonen skal være så høyt at den er til å leve av.
- Planlegging av tiltak som vedrører

kvinnens generelle helse og rettigheter i trygdesystemet, må inkludere kvinner som i hovedsak har utført ulønnet omsorgsarbeid.

K&F VIL:

- Samordningsreglene for pensjoner må revurderes og forenkles.
- Uriktige utbetalinger grunnet samordningsreglene skal ikke medføre tap for trygdemottakeren.
- Ha likedeling av pensjonsrettigheter mellom ektefeller.

KVINNERS HELSE

Det er klart og er kjent også via Stortingsmeldinger at kvinners helse skiller seg fra menns. Det er også klart at medikamentell behandling av enkelte sykdommer gir ulikt resultat hos kvinner enn hos menn. Statistikk viser også at sykdommer med diffuse symptomer oftere rammer kvinner enn menn. Det er nødvendig med økt kunnskap om dette og det må forskes mer innenfor dette feltet. Behandlere må få økt kunnskap om dette feltet. Det samme må saks-behandlere på alle nivå i det offentlige system som har med kvinners helse å gjøre få.

K&F VIL AT:

- Det avsettes nok midler til forskning om kvinnesykdommer og kvinners sykdom.
- Kunnskap om kvinnesykdommer og behandling systematiseres og samles på et nasjonalt nivå. Dette må gjelde alle kvinnesykdommer, uavhengig av om de er biologisk eller sosialt betinget.
- Kunnskap om kvinners helseplager må styrkes hos behandlingspersonell og saksbehandlere på alle nivå.
- Retten til å få dekket utgifter til nødvendig forebygging, legemidler, undersøkelse og behandling vedrørende kroniske/andre kvinnesykdommer må utredes og utvides.
- Ultralydundersøkelser blir tilgjengelig for kvinner i alle distrikter, bl.a. for å kunne avdekke kreft i underlivet.
- Mammografiscreening for alle kvinner over 45 år.

GRAVIDITET OG FØDSEL

Det å investere i fødselsomsorgen og barseltiden er viktig med tanke på fremtiden. Det må være slik at kvinner må kunne ha forutsigbarhet og trygghet i

forhold til det fødselstilbudet de skal motta. Lokale fødestuer må bevares.

Forholdene må legges godt til rette for fødende kvinner med annet språk og annen kultur.

K&F VIL AT:

- Kvinner skal føle trygghet og forutsigbarhet i forbindelse med sin kommende fødesituasjon.
- Lokale fødestuer/fødeavdelinger opprettholdes.
- Det må utdannes flere jordmødre.
- Det ansettes flere jordmødre innen kommunehelsetjenesten.
- Gravide skal ha tilbud om svangerskapskontroll hos jordmor i egen kommune.
- Forholdene legges godt til rette for fødende kvinner med annet språk og annen kultur.

VOLD

Vold i nære relasjoner er et stort samfunnsproblem. Urovekkende mange kvinner får helseskader på grunn av vold og trakassering. Vi ser også at kvinner og unge jenter i dagens samfunn er voldsutøvere. I tillegg til å styrke tilbudene til de som utsettes for vold, må det gis nødvendig hjelp til voldsutøverene.

Vi må få et styrket rettsvern for voldtektsofrene.

K&F VIL AT:

- Det iverksettes flere tiltak for å avdekke vold mot kvinner og flere hjelpetiltak rettet mot voldsofre.
- Rettsvernet for voldtektsofre styrkes.
- Voldsutsatte kvinner og barn må få økt beskyttelse. Tilbudet om oppfølging må bedres.
- Samarbeidet mellom de offentlige instanser må bedres for å komme volden til livs.
- Det arbeides aktivt og systematisk for å motarbeide vold.
- Kvinnelige så vel som mannlige voldsutøvere skal få nødvendig hjelp til å endre sin adferd.

INNSPILL

Har dette nå satt tanker i gang – blir vi veldig glade for å høre fra deg.

Innspillene/tankene kan du sende til: **Prinsippprogramkomiteen v/Elisabeth Rusdal, Skogveien 41, 1368 Stabekk** eller via e-post: elisabeth@rusdal.com

BREV TIL MILJØ- OG UTVIKLINGSMINISTER ERIK SOLHEIM:

Uttalelse fra ACWWs Europakonferanse

Norges Kvinne- og Familieforbund er internasjonalt tilsluttet Associated Country Women of The World (ACWW). Det har vi vært siden dannelsen av organisasjonen i 1933. ACWW har i dag 35 medlemsorganisasjoner i over 70 land. I forbindelse med ACWWs Europakonferanse høsten 2008 ble følgende uttalelse vedtatt:

"KVINNER MÅ HA MULIGHET FOR LÅN/FINANSIELL STØTTE

Kvinner må ha mulighet for lån/finansiell støtte for å kunne klare å starte egen kommersiell virksomhet. Uten denne muligheten vil kvinner ha vanskelig for å sikre seg og sin familie det nødvendige livsopphold. I mange land står landets lover i veien for at kvinnene kan eie eller leie jord for å dyrke kommersielt. Uten endringer i landets lover, vil de derfor ikke ha rett til å oppta nødvendige lån i lokal banker."

Norges Kvinne- og Familieforbund ber om at dette perspektivet løftes fram i forbindelse med Norges arbeid med bistand.

Svar fra miljø og utviklingsministeren:

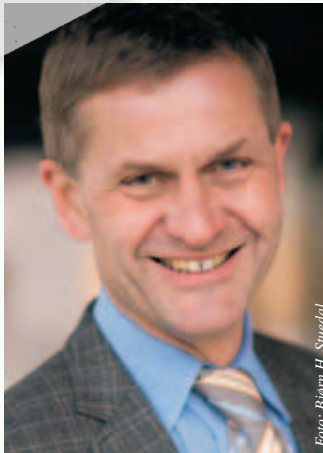

Foto: Bjørn H. Smeddal

"Takk for brev datert 11. desember, du framhever betydningen av kvinners rett til å eie eller leie jord og mulighet til å ta opp lån og finansiere egen kommersiell virksomhet. Dette er et synspunkt jeg deler fullt ut og jeg er veldig glad for det engasjementet Norges Kvinne- og Familieforbund uttrykker.

Kvinneres økonomiske rettigheter inkludert rett til arv, hus, jord og annen eiendom, adgang til lån og andre finansielle tjenester, til lønnet

arbeid og anstendige arbeidsforhold står sentralt i regjeringens satsing på kvinner og likestilling i utviklingssamarbeidet. Kvinneres økonomiske bemyndigelse er helt fundamental for kvinnefrigjøring og for å skape bærekraftig utvikling i fattige land. Dette er et sentralt element i Regjeringens utviklingspolitikk.

Jeg vil særlig framheve den norske innsatsen i forhandlingene om finansiering for utvikling, en prosess som ble foreløpig sluttført i Doha, Qatar 2. Desember. Den internasjonale konferansen i Doha konkluderte med forpliktende formuleringer om å *elimine enhver form for kjønnsbasert diskriminering, inkludert i arbeids- og finansmarkedene, i eierskap og eiendomsrettigheter, gi kvinner fulle og like rettigheter til økonomiske ressurser*. Norge har vært en sentral pådriver for Verdensbankens handlingsplan for "Likestilling som smart økonomi", lansert i januar 2007, og har fremmet kvinners rettigheter innenfor FN-prosessen for formalisering av eiendomsrettigheter for verdens fattige, som ble sluttført i 2008.

Jeg kan love at kvinners fulle og like rettigheter til økonomiske ressurser fortsatt vil stå i sentrum av norsk bistand og utviklingspolitikk.

Til orientering vedlegges Handlingsplan for kvinners rettigheter og likestilling i utviklingssamarbeidet 2007-2009, der økonomisk deltakelse er ett av fire hovedsatsningsområder og Stortingsmelding nr 11 82007-2008) "På like vilkår", som også framhever at kvinner skal delta på like vilkår i det økonomiske liv. Jeg vedlegger også den omtalte slutterklæringen om finansiering for utvikling.

Med ønske om et riktig godt nytt år,
Erik Solheim"

Ingunn Birkeland

THE ASSOCIATED COUNTRY WOMEN OF THE WORLD – ACWW

(stiftet i 1933). K&Fs første forbundsleder, Marie Michelet, var en av stifterne og K&F har vært medlem i alle disse årene. Tidligere forbundsleder og leder av K&Fs internasjonale utvalg, nå æredsmedlem Ingunn Birkeland har hatt viktige verv innen organisasjonen og er nå leder av FN-komiteen. Undertegnede har besøkt Ingunn og snakket om hennes iver for internasjonalt samarbeid.

AV BJARNHILD HODNELAND

Ingunn, du er kjent for ditt internasjonale engasjement, men hva er bakgrunnen og når startet interessen din for internasjonalt arbeid?

Jeg var opptatt av internasjonalt arbeid og kvinners rettigheter allerede som ung pike, og var på "arbeidsleir" i Italia som tenåring. Stor var min begeistring da jeg oppdaget at også Norges Husmorforbund (NH) hvor jeg meldte meg inn tidlig på 1970 tallet, (nå Norges Kvinne- og Familieforbund), hadde et sterkt internasjonalt engasjement. Det at mitt lokale lag via sin nordiske tilhørighet og verdens-organisasjonen Associated Country Women of the World, ACWW, kunne nå helt til topps i FN-systemet imponerte meg meget.

Jeg ble tidlig gruppestudieleder i Nordstrand gruppen, som den gang hadde 850 medlemmer. Da begynte snøballen å rulle, først som nestleder i 4 år, og senere forbundsleder i 8 år. Da jeg ble leder, satset Yrsa Berner i ACWW hvor hun ble leder av FN-komiteen. Som leder deltok jeg på møtene i vårt internasjonale utvalg, og det ble naturlig for meg å bruke kreftene der da jeg sluttet som leder. Gjennom det internasjonale utvalget i NH, og organisasjonens medlemskap i ACWW hadde vi gode kanaler for å støtte forbundets internasjonale arbeid gjennom engasjement i ulike kvinne- og barn prosjekter i U-land. Vi var tidlig ute med store internasjonale konferanser som; kvinner og energi og verdisetting av ulønnet arbeid. Vi ble støttet hele veien av flere departementer og internasjonalt kjente kvinner var våre seminartalere og ble våre venner. For eksempel var senere fredsprisvinner

Wangari Mathai første gang i Norge som deltager på en av våre konferanser, og vi sørget for at hun også fikk være hovedinnleder på FN's kvinnekongress i Nairobi. Andre norske kvinne-organisasjoner på den tiden, også de politiske, skrev under på våre henvendelser, opprop og statements. Dette var viktig, for det ga oss i NH tyngde og innpass i det norske politiske miljø, og et bredt kontaktnett som vi kunne trekke veksler på både nasjonalt og internasjonalt. En bieffekt av dette kontaktnettet, var at Senterpartiet tok æren for vårt arbeid for pleielønn, og kalte det omsorgslønn.

Hvem eller hva er ACWW?

ACWW er en verdensorganisasjon for "rural women and homemakers", m.a.o. kvinner på landsbygda og hjemmearbeidende. Organisasjonen har medlemmer i over 70 land i Afrika, Asia, Europa og Nord Amerika. En av de 13 som startet opp ACWW var vår tidligere forbundsleder Marie Michelet. Målene for organisasjonen er å heve livskvaliteten for kvinner og deres barn via utdanning, bedre helse og kurs for inntektsgivende arbeid. Ved å gi kvinner en stemme i lokalsamfunnet, på landsplan og internasjonalt via FN-systemet har saker som familieplanlegging, hiv-aids, utdanning og ernæring fått et fokus de ellers ikke ville fått i mange land.

Hvordan arbeider ACWW?

Forbindelsene mellom ACWW og FN er sterke. ACWW har i alle år vært tilknyttet FN som en NGO - Non Governmental Organisation. Denne forbindelsen var noe av det som fascinerte meg mest i begynnelsen av mitt engasjement. Som NGO har

ACWW konsultativ status med særorganisasjoner i FN som FAO, UNESCO, UNICEF og UNIFEM. Dette innebærer et stort tosidig ansvar for ACWW. Variasjonene i arbeidet på verdensplan er store og kan ikke beskrives med få ord. En viktig oppgave er å være talerør for hjemmearbeidende og kvinner på landsbygda på forskjellige FN-møter og hele tiden underrette FN om ACWW medlemmenes arbeid, synspunkt, problemer og behov. Heldigvis har vi våre FN-representanter i systemet. De informerer oss og møter opp i møter, komiteer i New York, Geneve, Roma, Wien, Nairobi og i Bangkok.

Da Berlinmuren falt var det vanskelig for ledere fra den 3. verden å fatte at fattigdom og nød også var tilstedeværende i vår del av verden. Ulike hjelpeprosjekter var tvingende nødvendig. Daværende europapresident Yrsa Berner og jeg som leder av FN-komiteen tok til orde for å hjelpe de østeuropeiske kvinnene og deres barn. Antallet europeiske medlemmer fordoblet seg i løpet av kort tid. Det viser at kvinner i øst- og sentral-Europa raskt forsto hvilken hjelp og støtte ACWW kunne bidra med for å forbedre kvinners rettigheter. For å illustrere fattigdommen kan jeg nevne at Yrsa var på besøk i et hjem i Estland i 1990 hvor det var minusgrader inne i stuen.

Hvor ofte arrangeres Europakonferansene og Verdenskonferansene. Hvem kommer på konferansene?

Hvert 3. år avholdes en verdenskonferanse i ACWW og innen samme periode en områdekongress, -Europakonferansen for oss. Alle medlemmer (fra tilsluttede organisasjoner) som har lyst kan delta på disse.

Hvor mange komiteer har ACWW?
ACWW har i dag 6 arbeidende komiteer, hvor lederne blir valgt av verdenskonferansen. Komiteedømmene oppnevnes av styret. Etter lovendringer har vi i dag også en executive committee - utøvende komite- som fatter vedtak mellom styremøtene. Etter min mening er for mye ansvar og myndighet overlatt fra styret til 4 personer-verdenspresidenten, nestleder, leder av finanskomiteen og sekretæren, siden styret møtes bare en eller to ganger i året.

Du har vært medlem av prosjekt-komiteen og FN-komiteen og er nå leder av sistnevnte. Fortell litt om komiteenes arbeid.

Jeg har vært oppnevnt medlem i FN-komiteen, og også valgt leder av denne en periode. Jeg har også vært medlem i prosjektkomiteen, men mitt hjerte er i FN-komiteen som jeg nå leder i andre 3- års periode. Komite-medlemmene er fra UK, Canada, Malaysia, Nederland og Norge. For første gang er det en norsk kvinne i samme komite, Gunhild Haugum fra Bygdekvinne. Det har vært herlig å snakke en setning eller to på norsk før eller etter et møte. I 2010 blir det slutt på mitt aktive arbeid i ACWW. Jeg har

gjort det klart for alle at andre verv vil jeg ikke påta meg, men gammel ekspertise skal ingen kimse av. Selv glemmer jeg aldri min første verdenskonferanse hvor jeg hadde meldt ubetalt arbeid på sakskartet under en seanse. Vi øvde til den lyse morgen og var fryktelig nervøse. Jeg husker en konferanse hvor Sandra Magnus - med engelsk som morsmål - overnattet på mitt hotellrom mens hun øvde på innledningen og jeg tok tiden med stoppeklokke. Ikke et sekund over tildelt tid skulle vårt forbund bruke på sitt innlegg. Et godt råd til dere alle, ikke øv dere på innlegg eller taler sittende eller liggende fordi stående og høytsnakkende bruker man langt flere sekunder på å si det samme!

Hvordan er det å være leder av en så viktig komité som FN-komiteen?

Arbeidet som leder av en komité i en verdensorganisasjon krever først og fremst mye arbeid, men også mye kunnskap. FN-komiteen skiller seg ut ved at den velger sine arbeidsområder på første møte i 3-års perioden, avhengig av de resolusjonene som blir vedtatt på ACWW konferansen, men også etter aktuelle tema i FN-systemet og spesielt i kvinnekommisjonen hvert år. Vårt overordnede mål i den

nåværende perioden er knyttet til tusenårsmålene som ble satt opp av FN i år 2000. De 8 punktene som FN vedtok at medlemslandene skulle strekke seg etter fra 2000-2015 vil ikke bli nådd, men vi ser at utdanning på grunnskolenivå tilbys langt flere barn nå enn tidligere. Våre områdemøter og andre konferanser innen ACWW har ofte fokusert på disse målene og FNs konvensjoner. Det er fantastisk å få tilbakemeldinger om hvordan kvinneorganisasjonene nå bruker de målene som politikere i deres eget land har ratifisert i FN, som brekkstang for å oppnå forbedringer for kvinner og barn. Selv om det ofte går sakte, ser vi at arbeidet nytter og at kvinner i mange land nå er mer bevisste mht sine rettigheter og muligheter. Ja, jeg er inderlig stolt av ACWW's medlemmer som bruker det verktøyet de har for å fremme kvinners bevisstgjøring av rettigheter for seg og sin familie.

Takk skal du ha Ingunn, og lykke til videre med ditt engasjement for kvinner verden over.

Vi kan ellers opplyse at neste verdenskonferanse finner sted i Arkansas, USA i tiden 21.-26. april 2010.

Europakonferansen blir i Irland i 2011.

Ingen kan alt, men alle kan litt!

Sammen kan vi mye mer enn hver for oss! Men fellesskap må skapes, de kommer ikke av seg selv.

AV PER RUNE HOLLUP

På spørsmål om hva som gjør livet verdt å leve, vil de fleste svare, at det ikke er materielle ting, men kjærlighet og vennskap samt at kilden til disse er ubegrenset...

Tenk deg at retten til et fullverdig liv var en selvfølge for alle! At alle hadde rett til trygghet, omsorg, mat, klær, bolig, undervisning, ulike helsetjenester samt støtte og mulighet til å utfolde sitt potensial!

Tenk deg et godt, inkluderende naboskap. Der folk har tid og lyst til å ta vare på hverandre. Hvor de uoppfordret stikker innom for en prat og hjelper til med smått og stort. Et sted som flommer over av liv og glede dagen lang, fylt med folk av alle aldre, interesser og livssituasjoner. Hvor alle har mange små og store oppgaver, hvor alle trengs og trenes opp i å ta vare på alt og alle fra vugge til grav. Der folk lever et liv uten stress, men arbeider med glede og omtanke for både nåværende og kommende

generasjoner. Hvor alle får trygghet og omsorg, uansett hva livet byr på av gode og triste overraskelser.

Tenk deg at det finnes masse frukttrær, bærbusker og kjøkkenhager rett utenfor døra, hvor en kan rusle rundt og bare nyte synet eller forsyne seg med det en trenger. Hvor en kan nyte ferske, lokalbakte varer hver dag. Ta del i felles måltider, hvor alt en spiser, drikker, bruker og ser, er produsert lokalt av egne håndverkere fra lokalproduserte materialer - nyte utsøkt, lokaldyrket og lokallaget mat, servert på selvlagde fat, kopper og kar.

Tenk deg at det er gangavstand til barnehage, skole og arbeid. Med helsestasjon, nærbutikk og god transport inn til nærmeste by - eventuelt et lite antall biler til felles benyttelse ved behov. At det finnes mange verksteder med folk som gir råd og tips samt hjelper til ved vedlikehold av bygg, inventar og redskaper. Hvor det ikke finnes avfall, fordi alt kommer til nytte, blir tatt vare på, reparert og brukt om igjen.

HVORDAN?

Godt utprøvde løsninger finnes rundt oss allerede. Vi trenger bare integrere dem i hverdagen. Det gjelder kun å ta tilbake kontrollen over egne liv & helse, tid & økonomi, kort sagt løsrive oss fra forbrukersamfunnet og gå inn i omsorgsamfunnet.

Det fulgte få bruksanvisninger med da vi ble født, det meste må vi lære fra hverandre. Men det er lett å bli lurt. Til eksempel er det er veldokumentert at de fleste av våre folkesykdommer kommer av livsstilen vi påføres! Fedme, diabetes, beinskjørhet, de fleste kreft- og hjerte-kar-sykdommer, ADHD, demens, depresjoner, mm, finnes ikke hos folk som lever mer i harmoni med naturen! Og det er ikke genetisk, for om noen av disse blir fristet inn i vår vestlige livsstil, får de hele pakka i løpet av 5-6år og dør(!) i løpet av 10-15. Samtidig vises det at vi slipper unna om vi går over til en mer riktig livsstil. I løpet av kort tid kan vi bli kvitt de fleste og mest alvorlige om vi vet hvordan.

Hver for oss behersker vi kun ca

5-6% av kompetansen vi trenger (10% for noen få). Det vil si at det meste vi gjør, spiser, drikker, ikler oss samt bruker av varer og tjenester, avhenger av andre menneskers innsats, kunnskaper, etikk og moral. Om en lever i et rovdysksamfunn er dette livsfarlig! Om sterke aktører gis for frie tøyler, viser historien at grådigheten fort får overtaket så de utnytter folks manglende kompetanse & innsikt, og kynisk leker med deres liv og helse.

Når utviklingen har gått for langt, og det hele er i ferd med å gå i grøfta, er det på tide å stanse opp. Tenke igjennom behov og se hvordan alt kan løses på beste og enkleste måte. I forretningsverden kalles dette virksomhets-omlafting (= business re-engineering). For samfunnet kan vi kalle det samfunns-omlafting.

LEVENDE NÆRMILJØ

Folk må ha mat og arbeide, men det blir helt feil om de må reise lange strekninger for dette. Nærbutikker og lokale arbeidsplasser sparer samfunnet for enorme transportproblem. Det er langt billigere og mer miljøriktig å gi

aktører i nærmiljøet store skattereduksjoner og støtteordninger enn å bygge omfattende veier og transportsystem.

Forsøk verden over, men også i Norge, har vist at et lokalsamfunns grunnleggende behov best kan dekkes gjennom aktiviteter og ressurser som allerede finnes i nærmiljøet. Det kan gjøres på landet og i forsteder, men også i sentrum av storbyer. En skal ikke gjøre mye før det oppnår store forbedringer og gevinster for mennesker, dyr, økonomi og miljø. Utfordringen er å få til det nødvendige sosiale samspillet samt utvikle mangfold i alder, interesse og bakgrunn blant de involverte.

SOSIALE NETTVERK

Å gjøre ting sammen med noen en er glad i, gir enormt mye mer glede og effekt enn å holde på alene. En sier at glede vokser til lykke når den deles med andre! Gjennom venne & familie-nettverk gis opplæring og tips om andres gode løsninger, tilgang på (rå)varer og tjenester, men kan også hjelpe og støtte på mange andre måter.

Et godt eksempel er en fellesmiddag: når flere går sammen om oppgavene og kostnadene blir det langt bedre, billigere og enklere for alle. Om noen stiller med leiligheten, kan andre komme og rydde og sette i stand. Noen kan handle, mens andre igjen lager maten, vasker opp og rydder i stand etterpå.

Omtrent alt vi kaster kan brukes av andre, og det beste er om en kan gjenbruke mest mulig lokalt. Store internasjonale konsern har allerede vist hvordan de oppnår store innsparinger bare ved å slutte kaste det de eller andre kan bruke.

Sammen kan vi hjelpe hverandre til å oppnå langt høyere livskvalitet. Med inkluderende fellesskap kan vi gi hverandre nødvendig omsorg, råd og tips som kan spare oss for mye tid, penger, ergrelse og farer. Sammen kan vi gi hverandre den trygghet og sikkerhet vi trenger for å møte kommende tiders usikkerhet og kriser - sammen er vi sterke, alene står vi svakt.

Gjenbruk – nøkkelen til fra

Alt som reduseres tilbake til råvarer og søppel representerer tap av det som gikk med til viderefordlingen - tapt for evig og alltid. Nøkkelen til en bærekraftig framtid med kretsløptanker kommer når en forkaster forbruk til fordel for gjenbruk og viderefordling.

AV PER RUNE HOLLUP

Det sies at grensesprengende nyvinninger oftest kommer fra kreative folk som arbeider utenfor de etablerte fagmiljøene. Sjelden er vel dette mer sant enn for Hauges Hantverksglas.

Dypt inne i de syd-svenske skogene i Kronobergs län, midt i det som også kalles Glasriket, skaper Leif Hauge fantastiske produkter fra engangsglass. I en liten glasshytte med noen få ansatte, som tror på at en småskala produksjon er viktig i framtidens kretsløpsamfunn, både lokalt og globalt.

Etter mange års arbeide ved

Älghults glasbruk og som glasslærer ved Danmarks Designskola i København ble Leif arbeidsløs i 1991 - det skulle bli starten til noe helt nytt...

Han ville fortsette med glass, men hadde ikke råd til smelteovn, så han søkte etter andre glassteknikker som han kunne ha som hobby mens han var arbeidsløs. Samtidig har han alltid arbeidet for kretsløpsamfunnet og der er jo nye gjenvinningsteknikker av engangsemballasje spesielt viktige. Så møttes to interesser i en forretningsidé, å omforme glassflasker. Etter to år med eksperimentering og verkstedsbygging kom gjennombruddet. Nå selges deres

glassprodukter i ca 50 butikker i Sverige. I tillegg til postordre har en liten eksport også startet opp.

Takket være gratis råvarer samt lite energiforbruk, er prisene meget lave sammenliknet med andre håndverksglass. Med helt nye omformingsteknikker behøves ikke den energikrevende, dyre og kompliserte smelteovnen som må holdes varm døgnet rundt. Altså - dobbel miljøgevinst; en sparer mye energi og gjenvinner gammelt engangsglass.

Folk kan sende inn egne flasker, eller komme med spesialbestillinger med utgangspunkt i lageret på over 40.000 flasker. I tillegg kan folk også

mtiden

bli med på kurs og lære seg skape egne drikkeglass, vaser og karafler.

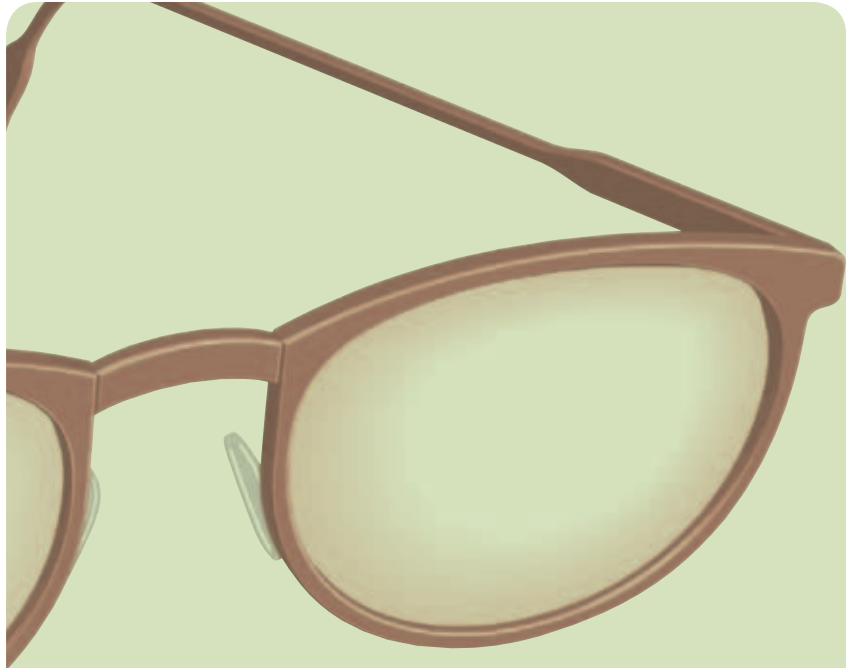
Hauges Hantverksglas fikk Uppvidinge kommunes miljøpris for 2007:

”Företaget får priset för en förtjänstfull miljöinsats under år 2007. Företaget har utarbetat en innovativ process för omformning av glasflaskor som ger genklang nationellt och internationellt.”

HJEMMESIDE:

www.glasweb.se/hauge

e-post: hauge@glasweb.se

PRESSEMELDING:

DINE GAMLE BRILLER KAN ENDRE ANDRES LIV

- I stedet for å la de gamle brillene dine bli liggende i en skuff, kan brillene bidra til en positiv forbedring i hverdagen til en annen person, forteller Arvid Krogh, butikksjef hos Krogh Optikk på Majorstuen i Oslo. I løpet av seksten år har Krogh Optikk mottatt over 60.000 briller som sendes med Frelsesarmeen til deres utenlandsstasjoner.

Gjenbruk - Vi måler og merker styrken på brilleglassene, retter opp skjeve stenger og gjør brillene klare til bruk, forteller Arvid Krogh i Krogh Optikk på Majorstuen. Brillene blir sendt med post eller tatt med av Frelsesarmeen og levert til deres utenlandsstasjoner. - Jeg tror folk her i Norge selv vet hvor ille det er å se dårlig og setter pris på å kunne hjelpe andre til å få et godt syn. Denne innsamlingsaksjonen er også veldig i tråd med det økende fokuset på gjenbruk og miljø, forteller Krogh.

Gi synet i gave - Mange mennesker i den tredje verden lever av å veve eller sy, og disse opplever å miste livsgrunnlaget når synet forsvinner. - Noen ganger mottar vi bilder med smilende barn og voksne som har fått ”nye” briller, og man kan se at det har endret livet deres. Det er flott å kunne bidra til noe vi vet nytter, sier Krogh.

Stor giverglede - Innsamlingsaksjonen foregår hele året, men det er tradisjonelt mest giverglede nå før jul, så vi har store forventninger til desember, sier Krogh. Man kan sende inn briller eller levere dem til alle Krogh Optikks butikker i hele landet. - Bare her på Majorstuen samlet vi inn 2500 briller i fjor, og vi håper på minst like gode tall i år, sier Arvid Krogh.

- Til tross for den vanskelig økonomiske situasjonen mange opplever nå, er det viktig å fortsatt ha omtanke for alle dem som trenger hjelp. Denne innsamlings-aksjonen er ikke en kostnad for noen. Vi oppfordrer jo nettopp til gjenbruk. Vi vet av erfaring gjennom å ha jobbet med dette nå i 16 år at brillene har en enorm betydning for dem som trenger synshjelp for å kunne fungere i hverdagen sin, avslutter Arvid Krogh.

For ytterligere informasjon:

<http://www.kroghoptikk.no>

Myndighetene neglisjerer

I vårt sårbare samfunn kan det lett oppstå situasjoner der tilgjengeligheten på mat blokkeres. Ekstremvær, naturutløste hendelser, strømbrydd og ondsinnede dataangrep på samfunns-kritiske objekter vil kunne gripe inn i våre liv på en dramatisk måte. Et lite privat mat- og vannlager vil hjelpe oss i en krisesituasjon. Men myndighetene bryr seg ikke...

AV REDAKTØR JAN ERIK THORESEN, KFB

Blant folk flest er det en utbredt oppfatning om at vi lever trygt. Imidlertid er vårt teknologiske nettverksamfunn sårbart. Det skal ikke mye til for at kommunikasjonene både til lands, vanns og i luften stopper opp over et lengre tidsrom. Et vedvarende strømbrydd, som vi opplevde i Steigen, er et godt eksempel på hvordan vår trygge og etablerte tilværelse brått blir endret. Det oppsto en krise som tilsynelatende alle var helt uforberedt på, myndighetene inkludert. Men tross alt var Steigen et relativt lite lokalsamfunn som raskt ble gjenstand for stor oppmerksomhet fra storsamfunnets side. Det manglet ikke på tilbud om assistanse på nær sagt alle områder. Men sett at et av våre folkerike områder ble rammet på tilsvarende måte med fravær av elektrisk strøm. Se bare på de store problemene brannen på Oslo sentralstasjon skapte for oss travle hverdagsmennesker, selv om det å komme for sent på jobb et par dager tross alt er til å leve med.

ET 7-ELLEVEN SAMFUNN

Trekker vi linjene tilbake i historien til det gamle jeger- og høstesamfunnet måtte alle skaffe sin egen mat. Jo lenger nord menneskene bosatte seg, jo større var utfordringene. Ikke bare å skaffe den daglige føde, men også å bygge opp et forråd når høsten og vinteren satte inn. Vi måtte lære oss å tenke på morgendagen og langt lenger enn det for å kunne overleve. Etter hvert som den industrielle utvikling grep om seg ble holdningen til å tenke beredskap endret. Mat og vann ble tilgjengelig på en helt annen måte. I hvertfall om vi hadde et byttemiddel i form av penger. Så kom den fabrikkproduserte mat. Hermetikken fikk sin glansperiode. Den gamle landhandel ble avløst av det lokale samvirkelag. Så fulgte kjøpesentrene. Og resten er historie.

I dag stiller vi store krav til handelsstanden. Det er ikke lenger nok å ha åpent fra klokken 9-17. Vi har fått døgnåpne butikker og bensinstasjoner der omsetning av mat og kioskvareer langt overskrider det bilen måtte trenge. På mange måter kan vi

karakterisere samfunnet som et "7-Eleven" samfunn. Og skulle vi mangle noe når klokken har passet 11 om kvelden, er det bare å stikke innom bensinstasjonen.

Tilgjengeligheten på mat og drikke synes å være maksimal. Det er derfor ikke så rart at noen og enhver av oss trekker litt på smilebåndet når noen ymter frempå at det kanskje kunne være fornuftig å ha et lite beredskapslager hjemme. Betegnelser som "hysteri", "krisemaksimering" og "latterlig" er ikke uvanlig å registrere.

KREDITTKORTET

Kredittkortet har i stor grad overtatt som betalingsmiddel til fordel for kontante penger. Det er lett å trekke kortet og de fleste av oss liker ikke å gå rundt med mye konanter i lommen. Men sett at det ble et alvorlig strømbrydd eller at Bankenes Betalingssentral ble satt ut av spill etter et ondsinnet dataangrep. Det ville lamme hele betalingsordningen. Ikke ville vi kunne betale med kortet. Heller ikke ville vi kunne ta ut penger i minibanken. Butikkenes

matberedskapen

betalingsterminaler vil ikke fungere. Kassadamene på RIMI kunne bare gå hjem. Om de kunne komme ut av de datastyrte dørene, da. Og kom vi oss først ut av butikken og skulle fylle bensin for å komme oss hjem, så ville ikke det være mulig. Kredittkortet vil ikke lenger fungere, bensinpumpene, - som også er datastyrte – ville uansett ikke avlevere så mye som en dråpe. Trikke, T-bane, fly, tog og båter vil brått stå stille. I parkeringshusene vil vi måtte bryte oss ut, rive ned bommen foran de datastyrte dørene. Telekommunikasjonene vil falle ut; selv mobilnettet vil slutte å fungere. Hjemme vil det ikke være mulig å steke eller koke, vannet vil raskt forsvinne.

TAR IKKE HØYDE

Skulle noe av dette skje, vil vi være ille ute om vi ikke har sørget for et minimum av mat og vann. Det er bare et fåtall av oss som har tatt høyde for at det kan inntreffe hendelser som brått kan endre hverdagen dramatisk. De fleste ser det slik at det slett ikke vil være noe problem å skaffe seg det aller nødvendigste som mat og vann. Den generelle oppfatning er at vi har det trygt og godt og at det alltid er "noen andre" som vil ordne med de problemer som eventuelt måtte oppstå. Folk lener seg på tanken rundt vår velferd og vår tilsynelatende trygghet basert på høye oljeinntekter. For kort tid siden ga tidsskriftet New Scientist en rekke eksempler på hvordan pandemier og andre hendelser raskt kan føre til alvorlige konsekvenser for den enkelte av oss når det gjelder tilgjengeligheten på mat og vann.

FORSKERNE ER BEKYMRET

Stadig flere forskere er bekymret over at samfunnets sårbarhet øker som følge av den økende arbeidsdeling og den gjensidige avhengighet i verdensøkonomien. På den annen side er det ikke vanskelig å forstå folks generelle motforestilling mot å lagre mat hjemme. Noen vil forbinde det med hamstring som oppsto som følge av vareknapphet i krigsårene. Men det dreier seg altså ikke om hamstring, men om å ha et reservelager av mat og vann for noen dager. Kunnskapen fra det gamle bondesamfunnet er gått tapt. Folk flest har ingen kvalifisert formening om hva en selv og familien måtte trenge i en gitt krisesituasjon. Naturlig nok baserer et beredskapslager seg på tørrmat og hermetikk. Produkter som knekkebrød, havregryn, tørrmelk, leverpostei, makrell eller sild i tomat, spekeskinke, mandler, kjeks og sjokolade er vel noe de fleste av oss liker. Det viktigste er at vi får dekket vårt næringsbehov i form av kalorier, vitaminer og mineraler som kan gi oss den nødvendige energi. Vi må tenke på at det skal dreie seg om mat som er holdbar og som kan tilberedes uten bruk av elektrisitet. Kan vi disponere en kullfyrt grill, parafinovn eller primus, vil det åpne for flere muligheter.

INGEN RÅD FRA FAGMYNDIGHETENE

Klimaendringen medfører mer ekstremvær. Selv om samfunnets grunnberedskap er god, vil vi stå overfor en rekke utfordringer i å kunne håndtere konsekvensene. Potensielle terroranslag mot samfunnskritiske

informasjons- og kommunikasjonssystemer gir skremmende perspektiver. Med dette som bakgrunn vil nok mange tro at fagmyndighetene ville være de første til å anbefale landets befolkning om å være føre var. Å anmode enhver husstand om å bygge opp et lite beredskapslager av mat og vann ville i enhver henseende kunne gi en god signaleffekt for det å vise aktsomhet og omtanke. Men, nei. Verken Direktoratet for Samfunnssikkerhet og Beredskap (DSB) eller Næringsdepartementet bryr seg om å gi noen som helst informasjon om egenberedskap som har med mat og vann å gjøre. Det er oppsiktsvekkende at de myndighetsorganer som er satt til å forvalte landets samfunnssikkerhet simpelthen ikke ønsker å mene noe om det. Tidligere var det Sivilforsvaret og Statens kornforretning som tok ansvar for beredskapslagring av mat. Når ansvarsfraskrivelsen tydeligvis er komplett, er det opp til den enkelte av oss å ta ansvar for oss selv og vår egen familie.

Men vi trenger tydeligvis en debatt om fagmyndighetenes holdning.

VIKTIGE NETTADRESSER:

www.kfb.no
Råd om beredskapslager

www.matportalen.no
Klikk på "Mat på Data"
Venstre felt
Klikk på Hjelpfunksjonen

Om å dyrke sin egen mat

TEKST OG FOTO
SIGNE MARIE KITT NORDHAGEN

JORDIFISERING AV DYRKINGSJORD

Herwig Pommeresche, en tysk arkitekt som i mange ti-år har bodd her i landet sammen med sin norske kone, er sterkt engasjert i hvordan drive intensiv små-skala dyrking av grønnsaker. Han kommer fra en familie i Tyskland med flere generasjoners tradisjon og erfaring fra kolonihager; en måte å fø stadig økende bybefolkninger på som har opptatt en liten, men stadig strøm av tyske arkitekter og byplanleggere på hele 1900-tallet. Pommeresche mener at det med dagens framtidsutsikter og manglende planlegging for mulige, kommende kriser, er på høy tid for vanlige mennesker igjen å se på de planene og erfaringene som "Kolonihagebevegelsen" i Europa har gjort med dyrking i urbane strøk, det foregående hundreåret. Ikke bare i Tyskland, men også i f eks Danmark, Storbritannia og Norge (som kolonihagene i Oslo).

Pommeresche har i løpet av de siste tyve årene utviklet en måte å øke og vedlikeholde fruktbarheten i jorden på, som han kaller for «Jordifisering», og som gir mange ganger høyere avkastning enn det vanlige industrilandbruket, for at familier skal kunne drive intensivt hagebruk i liten skala enten de bor i by eller land, og kunne forsørge seg selv med mat.

Han skriver selv om metoden sin i et kort informasjonsskriv, «Dyrk selv - Arbeidshefte»:

Bruk av enkle metoder kan mangedoble avlingen i forhold til konvensjonelle metoder. Metodenes effekt er veldokumenterte gjennom mange år og viser resultater som samsvarer med hva de gamle jordbrukskulturene oppnådde.

Forhistoriske kulturer avlet 5-8-15 ganger mer enn hva vi får til i dag med teknisk fremtvinget

jordbruk. Noen av dagens hagebrukere får det til fremdeles.

Avlinger ved noen jordforbedringsmetoder slik som overflatekomposterings, uten å røre jorda under i det hele tatt, kan i dag komme opp i f eks 2 kg matkorn, eller 17 kg løk, 13 kg purre, 11 kg selleri, 15,5 kg potet, eller 14 kg gulrot per m². Dette sammenlignet med tradisjonelt jordbruk, som gir 0,4 kg korn eller 2-5 kg grønnsaker. En åker på 335 m² dyrket som intensivt biologisk hagejordbruk er nok til å livberge et menneske med mat hele året (20 x 20 m = 400 m²).

PRAKTISKE OPPSKRIFTER OG METODER

Pommeresche begynner forberedelse til dyrkingssesongen alt tidlig på nyåret. Da starter tilberedningen av jord som han siden skal så og plante i.

Han samler skrell og avskjær fra økologiske grønnsaker etter sin vanlige matlaging, økologiske eggeskall og evt også kaffegrut (økologisk) i en liten bønne på kjøkkenet. Hver eller hver annen dag kjører han det han har samlet, maks halvfull kolbe av gangen tilsatt vann til det står jevnhøyt, i en hurtigmikser, og bearbeider så den «suppen» han får, videre. Bruk bare friskt avfall og også evt bladverk fra grønnsaker og urter. Store biter skjæres i mindre, før de kjøres i mikseren. Avfallet må ikke ligge på vent til det begynner å visne eller lukte vondt!

Jeg siterer videre fra Pommeresches arbeidshefte:

Kjøp økologisk, for å støtte dem som dyrker maten vår på reneste måte, så godt de kan. Økologisk, fordi planter og dyr da i mindre grad blir alet opp under den tvangen som kunstgjødsel og kraftfôr legger på dem. Derved bygger de opp sterkere, livskraftigere, informationsrikere proteiner. Den levende substansen som går fra dem over i vårt stoffskiftesystem, lar oss ta del i deres immunforsvar og regenerasjonsevne. Kort

sagt, de gjør oss friskere når de selv er sterke og friske.

Fôr jordlivet i et spann eller i hagen din optimalt med ferskt grønnsaksskrell og de andre restene fra middagen din, gjerne også noen eggeskall, og se hva som skjer:

Ta de ferske restene av den økologiske middagen din, uten kjøtt, men evt med kokemalt kaffegrut.

Bland det hele med kaldt vann og kjør det i 10 til 20 sekunder i en kjøkkenmaskin (hurtigmikser).

Sil gjennom en sil med klede i over en plastbønne; silen henger man fast på kantene av bønne, og kledet festes til silen med klesklyper. La stå og renne av seg i 1-2 timer og kryst hardt ut alt vannet. Dette er utmerket til å føre plantene forsiktig med ute og inne, utblandet i mere vann, og i forholdet ca 1:10.

Den grovkornete, relativt tørre grøten, som du har igjen i silen, blander du med samme mengde levende, god hagejord, helst kompostjord, som som allerede er full av jordliv. Denne jorden må være ganske tørr, men det er viktig at den ikke er uttørket, eller tørker ut siden!

Bland inn litt skjellsand og tørt leirepulver eller steinmel.

Rist alt godt i et spann så det blander seg skikkelig, og stryk det til slutt gjennom en grovmaske sikt på 5x5 mm (eller smuldre det evt helt opp ved å gni det mellom håndflatene), for å løser opp eventuelle klumper som ellers råtner og lukter. Man kan også gni evt resterende klumper fra grønnsaksmassen mellom håndflatene sammen med litt mere jord for å få løst dem helt opp, dersom man ikke lager store mengder jord om gangen, og ikke får tak i materiale til en sikt.

NOEN RÅD I TILLEGG Bruk samlespann med drens- og luftehull (viktig så jord/mat-blandingen holder seg luftig og ikke råtner!). Drenshullene må ha en diameter på minst 1 cm.

Legg litt kvist i bunnen og dekk til dyrkningsjorden med lett fuktig mose på toppen

NB! La jorden stå i 3 uker eller lenger. Den kommer ikke til å lukte hvis den er blandet riktig.

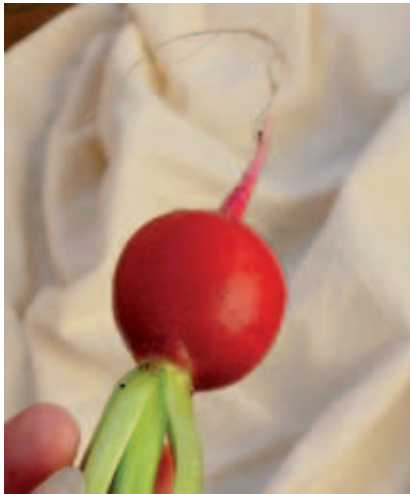
Dette blir en herlig strukturert, kraftig og flott dyrkningsjord som du kan så og plante i etter en del uker. I 1-2 liter jord kan du f eks ale frem en reddik som veier 200g!

Du kan så direkte i denne jorden, eller dekke over den med et par cm mildere jord for såing. Så finner røttene mer matjord litt lenger ned når de har behov for det. Ikke vann for mye! Du må nok regne med noe prøving og feiling, og lære mer etterhvert.

Alt levende trenger artsriktig fôr, om det skal vokse og trives og unngå sykdom. Derfor: Ikke gjødsle plantene dine, fôr heller jordlivet regelmessig! Tilsett slik «mat» som nevnt i oppskriftene, gjerne også god kompost, og opparbeid jordlivet i åkeren over tid.

Begynner man å lage vekstjord på ettervinteren, er det viktig at jorden står frostfritt, f eks i en kjeller. Den skal heller aldri tørke inn, for da ødelegges mikrolivet man bygger opp ved å tilsette det organiske materialet. Vann lett dersom tørke truer, og bland jorden forsiktig. Den skal ikke være klinete. Etter en sesongs arbeid på balkongen med Pommeresch's metode, kan jeg bare si at den virker. Arbeidet med å tilberede jord og å vanne plantene med vannet etter finhakkingen i hurtigmikser, fortsetter hele vekstsesongen (husk å blande grønnsaksvannet ut med mere rent vann, i forholdet 1:10). Plantene blir flotte og livskraftige. Og det er tilfredsstillende å slippe å kaste verdifullt organisk kjøkkenavfall. Men jeg er ingen erfaren hagedyrker, og trenger flere års praksis og øvelse. Derfor er alt jeg kan si foreløpig:

Prøv metoden, og bring den videre til andre, dersom dere er fornøyde!

Frisk luft til familien!

Luften i våre hjem er ofte av så dårlig kvalitet, at det går på helsa løs. Vi utsetter oss for en rekke menneskeskapte forurensinger hver dag, når vi er inne. Det er uansett om vi er hjemme – på jobben – hos venner – på kino – i bilen osv.

Vi oppholder oss innendørs i minst 90% av døgnet! Det har konsekvenser som går rett på vår allmentilstand. Hodepine, tørr hals, rennende øyne og generell å være uopplagt er bare noen få symptomer som kan relateres direkte til fattig luftkvalitet.

AV RALF IWERSEN

Før oljekrisen i 1972 fantes ikke begrep som "Syk hus syndrom", dårlig inneklima, og da slett ikke astma eller kols, som nå er rangert som folkesykdommer her i Norge. Etter våre hus har blitt tettet hermetisk for all innkommet, og utgående luft, har problemene bare ballet på seg.

For å imøtekomme, og løse disse problemene, har man installert ventilasjonsanlegg i byggene. Teoretisk sett burde dette fungere veldig bra. Alle kan forholde seg til prinsippet at trekke inn uteluft, fordele det jevnt i rommene, og så trekke brukt gammel luft ut i den annen ende av lokalet. Fint – tenkte man. Hadde det vært så enkelt, ja da hadde det ikke eksistert noen problemer med luftkvaliteten vår inne!

William Converse, en elektroingeniør og grunder, så problemene men folks inneklima allerede på 80 tallet. Han studerte og funderte på hvorfor stadig flere mennesker blir dårlige og syke av å oppholde seg i sine egne boliger. Han fant ut at frisk, god uteluft handler om mye mer enn bare oksygen. For å oppnå balanse i luften må alle bestanddeler tilhørende luften være tilstede. Ventilasjonsanleggene er konstruert slik at disse vitale livgivende ingrediensene i frisk luft, ikke kommer med inn gjennom rørene, og dermed kan luften heller ikke fungere slik naturen har tenkt!

Frisk luft er essensielt for vårt velvære. Ved å gjenskape de samme prosessene som naturen benytter seg av for å rense luften utendørs, holder Ecoquestproduktene Fresh Air og Ecobox innendørsluften frisk og ren hele døgnet. Disse prosessene, sammen kjent som Ecotech, samarbeider synergisk for å eliminere røyk og lukt, og er dessuten i stand til å drepe bakterier, mugg og meldugg.

Ecobox er en av verdens mest effektive metoder for et naturlig og friskt innemiljø. Du kan lese mer om dette på www.bendixas.no. Har du spørsmål, eller ønsker du å bestille ett av produktene, kan du sende din henvendelse til post@kvinnerogfamilie.no. Ordinær pris for Ecobox (som dekker 100 kvadratmeter) er kr. 4995,-. Medlemspris for denne er kr. 3996,-. Fresh Air (som dekker 270 kvadratmeter) har ordinær pris 9995, medlemspris kr. 7996,-.

En reise i Norden

AV BJARNHILD HODNELAND

I desembernummeret av Kvinner & Familie fikk vi invitasjonen til Nordens Sommerkonferanse, denne gang i Stavanger i regi av K&F.

Mange har kanskje tenkt seg en tur til Stavanger i sommer, og gleder seg til å treffe medlemmer fra K&F og fra de andre nordiske landene, for noen er det gjensynsglede, mens for noen er det kanskje det første møte med medlemmer fra våre søster-organisasjoner i Norden.

På sommerkonferansen vil vi også få presentert i hvilket land og by/sted neste års sommerkonferanse skal finne sted og ofte er dette steder som kanskje ikke er så godt kjent eller besøkt av oss fra de øvrige landene. Spennende kan det være, og man opplever som regel noe man ikke har lest om i vanlig reisebeskrivelser.

Kulturen i de nordiske landene er på mange måter lik vår, men likevel er det mange forskjeller. Som styremedlem i Nordens Kvinneforbund i tiden som forbundsleder, ble jeg godt kjent med alle organisasjonene og stedene vi besøkte. Fra K&F prøvde vi også å melde saker til styremøtene og på den måten fikk vi innblikk i hvordan organisasjonene og myndighetene i Norden tenkte og ellers behandlet lignende saker. Dette var interessant.

Studiearbeid har alltid vært i min interesse og som styreleder i Populus gjennom mange år, blir det naturlig å tenke hvordan kan vi starte en studiering på Norden. Jeg tok derfor kontakt med Populus for om mulig å få lage en studieplan, og etter kort tid hadde de ferdig en studieplan som jeg håper mange vil benytte seg av, enten de fysisk tar turen til ett eller flere av landene, eller det blir en drømmereise i laget/kretsen.

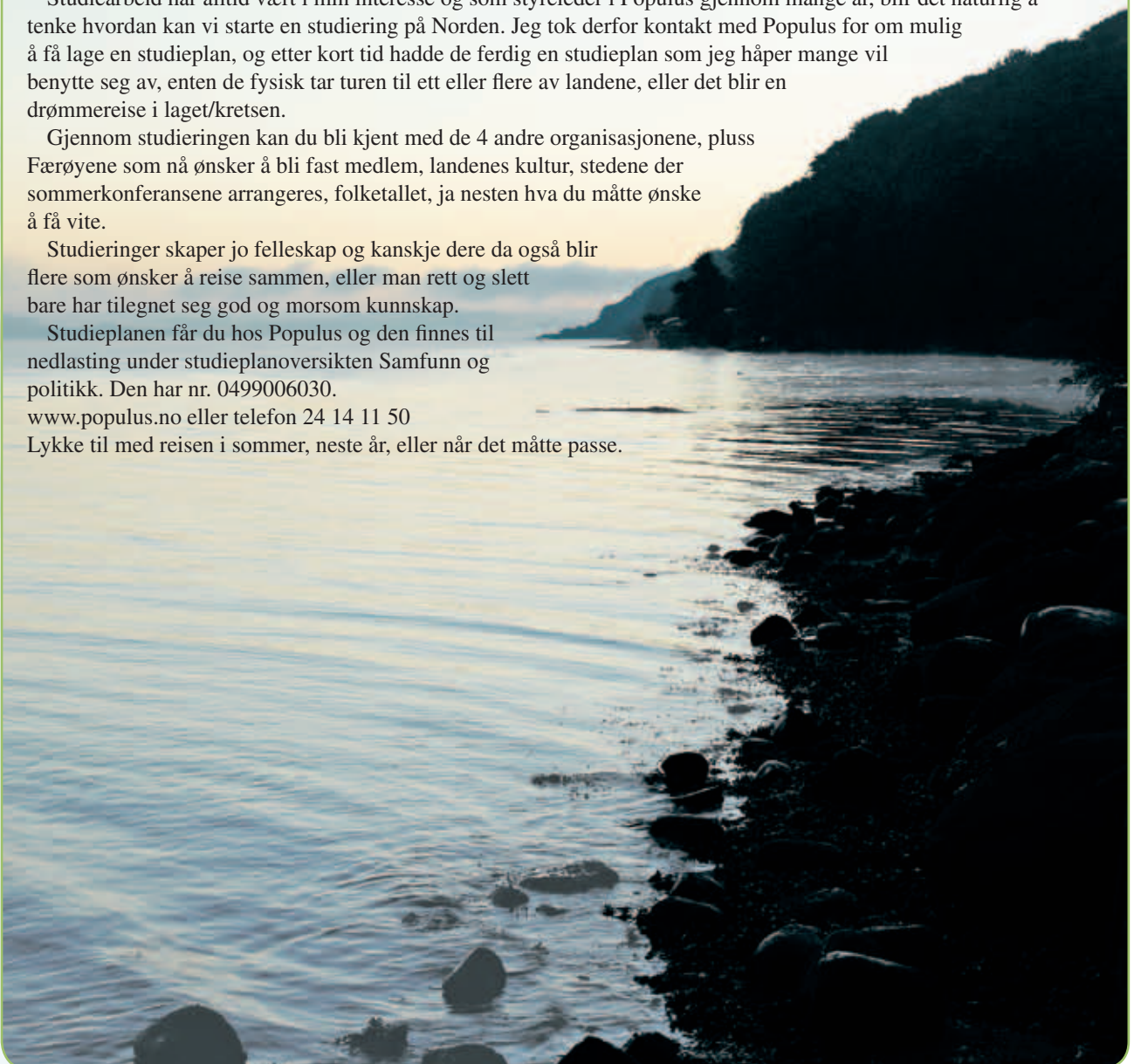
Gjennom studieringen kan du bli kjent med de 4 andre organisasjonene, pluss Færøyene som nå ønsker å bli fast medlem, landenes kultur, stedene der sommerkonferansene arrangeres, folketallet, ja nesten hva du måtte ønske å få vite.

Studieringer skaper jo felleskap og kanskje dere da også blir flere som ønsker å reise sammen, eller man rett og slett bare har tilegnet seg god og morsom kunnskap.

Studieplanen får du hos Populus og den finnes til nedlasting under studieplanoversikten Samfunn og politikk. Den har nr. 0499006030.

www.populus.no eller telefon 24 14 11 50

Lykke til med reisen i sommer, neste år, eller når det måtte passe.

Samlivet er truet

leve samlivet!

Stadig flere tror stadig mindre på ekteskapet. Halvparten blir jo skilt, ikke sant? Nei, det er heldigvis ikke sant. Dessuten er det mulig med enkle midler å styrke sine sjanser til å lykkes.

Av ANNA SIGRIDSDATTER HEEN

Et tall som misforstås mye, er en prognose fra Statistisk Sentralbyrå. Byrået advarer oss: Om lag 50 prosent av alle nye ekteskap vil ende med skilsmisse, hvis utviklingen fortsetter i samme spor som hittil. TV, radio og aviser formidler advarselen videre som om det var et faktum at hvert annet ektepar blir skilt.

Så galt er det ikke!

I det årskullet av brudepar som hittil har holdt sammen i minst grad - de som giftet seg i 1975 - er det faktisk ennå to av tre par som er gift. Dessuten: Av den tredelen som har skilt lag, har sikkert mange gjort det av meget gode grunner.

MANGE PARFORHOLD SKRANTER

Samtidig er det et faktum at tiden vi lever i gjør det vanskelig å holde fast ved hverandre. Konkurransen om vår oppmerksomhet og engasjement er stor, og ofte er det partneren og "hjemmefronten" som nedprioriteres. Selv om flertallet heldigvis ikke skiller lag, skranter det i en rekke parforhold: Mange opplever hverdagen som ganske grå og ensformig. Pliktene og ansvaret er ofte satt i høysetet slik at to som lever sammen er temmelig utladet når de endelig har tid til hverandre. Da viser erfaringen at det raskt begynner å gnage på forholdet, og man blir mindre sjenerøse, lyttende og imøtekomende mot hverandre enn før. Når et forhold ikke næres er veien kort til kort til krangler, konflikt og misnøye, i noen tilfeller også utroskap.

At et par har et godt samliv er viktig for barna. Ulmer det i samlivet merker barna det, og de blir merket av de i sine liv.

PREP- HJELP TIL SELVHJELP

Hva er det egentlig som fremmer og hva er det som hemmer gode og varige parforhold? Kan par gjøre noe for å hjelpe seg selv med å lykkes?

En form for hjelp til selvhjelp er et kursopplegg som kalles PREP. PREP er utviklet ved University of Denver i Colorado, USA, og ble i 1998 oversatt og tilpasset norske forhold av Samlivssenteret ved Modum Bad.

Flere tusen norske par hadde gjennomgått PREP. Programmet finnes i mange ulike utgaver, fra luksushelg på hotell til selvstudium-utgaven *Samlivsboken*.

Forkortelsen PREP står for *Prevention and Relationship Enhancement Program* - dvs. *et forebyggende program som styrker samliv*. PREP er ikke terapi, men voksenopplæring, lagt opp for par som vil styrke og utvikle et forhold som for det meste er godt. PREP kan også hjelpe par som strever med forholdet sitt, men er problemene alvorlige, trengs gjerne noe mer.

TRENING I KOMMUNIKASJON OG PROBLEMLØSNING

Mye tyder på at graden av tilfredshet har å gjøre med trygghet, intimitet, og fortrolighet partnerne i mellom. Dette forutsetter blant annet forholdet mellom partene som er preget av åpne kommunikasjonslinjer. PREP legger derfor stor vekt på å gi trening i god kommunikasjon, og gjøre partene bevisstgjort på å se etter hvordan de

samspiller og samhandler. Gjennom en del enkle metoder og teknikker lærer par å identifisere faresignalene i sitt forhold. Problemhåndtering er en annen sentral del av programmet. Parene lærer å se etter hva som er de "egentlige" problemene, og hva de kan gjøre for å møte utfordringer konstruktivt. Kurset er lagt opp i økter som tar for seg ulike temaer. Ved siden av kommunikasjon og problemhåndtering er temaene blant annet lek og glede, seksualitet, trygghet og tillit, hengivenhet og forsoning.

Kursene preges av stor egeninnsats gjennom parvise samtaler og øvelser. Undervisningen er felles, men parene arbeider hver for seg med temaene som legges fram. Andre former for gruppearbeid brukes ikke i PREP. Ingen blir på disse kursene bedt om å fortelle andre om sitt samliv eller andre private forhold

GOD TILGJENGELIGHET

På statlig hold i Norge er man bekymret over den høye graden av familieoppløsning. For å forebygge at den negative utviklingen skal fortsette, bidrar Barne- ungdoms- og familiedirektoratet (BUFDIR) med støtte til slike samlivskurs. Det har ført til at det finnes godt med kurstilbud, ikke bare i offentlig regi, men også drevet av frivillige organisasjoner og andre. Økonomi og geografi skal ikke være til hinder for par som ønsker å forbedre forholdet sitt.

Med støtte fra BUFDIR arrangerte Populus- studieforbundet folkeopplysning høsten 2007

kurslederkurs for å utdanne ledere som kan bruke PREP- konseptet i egen organisasjon. Samlivssenteret ved Modum Bad foresto den faglig opplæringen og sertifisering av kurslederne, tar også ansvar for den videre kvalitetssikringen. Dette er et godt eksempel på hvordan frivillige organisasjoner gjøres i stand til å supplere det offentlige tilbudet. Populus har også arrangert et lokalt samlivskurs.

Vil du vite mer om PREP og kurstilbudet? Ta kontakt med Samlivssenteret ved Modum Bad eller gå inn på deres hjemmeside www.samlivssenteret.no

GIVENDE SAMLIV GIR PREP-KURS
Givende Samliv ble etablert av Arne Birger Heli og undertegnede i 2007/2008. Firmaet ble opprettet for å drive samlivskurs for par som ønsker å forbedre forholdet sitt. Bakgrunnen for etableringen er at undertegnede gjennom mitt arbeid i Populus-

studieforbundet folkeopplysning har blitt sertifisert kursleder i PREP-konseptet; i Norge brukt og utviklet av Samlivssenteret, Modum Bad. I regi av Populus har jeg vært med på å gjennomføre både kurslederkurs og lokalt samlivskurs. Siden Populus har konkludert med at studieforbundet ikke kan prioritere å videreføre dette tilbudet, har jeg ønsket å bruke den erfaringen og kompetansen jeg har ervervet til å fortsette dette arbeidet på egen kjøll.

Givende Samliv arrangerer kurs flere ganger i året i Oslo eller sentralt Østland.

Er du interessert? Gå inn på vår hjemmeside: www.givendesamliv.com

"UNGDOMMEN ER IKKE SÅ EGOISTISKE SOM DE ER PÅSTÅTT Å VÆRE"

Dette sier finske Anne Birgitta Pessi, som forsker på gode gjerninger i frivillig arbeid, og som før jul mottok Nils Klimprisen 2008.

"Min interesse har vært knyttet til ungdom som er med i frivillig arbeid. I dag blir det sagt at det er individualismen som råder i samfunnet. Man sier at ungdommen er selvstendig og fri for tradisjoner. Til en viss grad er vi individualister, men ut ifra forskningen på frivillig arbeid ser en at mennesker trenger et sosialt nettverk. Folk, og særlig ungdom, er ikke så egoistiske som de blir påstått å være."

Tidligere har det vært vanlig at folk har lettest for å hjelpe mennesker som står dem nær, slik som nær familie, naboer eller andre i nærmiljøet. Pessi mener at ungdom i dag like gjerne hjelper barn i Afrika og Asia som familie og naboer. Dette er et uttrykk for en globalisert verden, mener hun. "Selv om man kan si at vi i dag lever i et individualistisk, liberalistisk og sekularisert samfunn, trenger det likevel ikke å være et egoistisk samfunn", mener hun. "Folk vil ha et godt liv, en god jobb og tjene godt med penger. Men samtidig ser vi at folk setter verdier og et godt samfunn høyt. Det altruistiske og det egoistiske utelukker ikke hverandre, men går hånd i hånd" "Den viktigste motivasjonen for folk er ønsket og viljen til å gjøre noe godt."

Kilde: "På høyden"
UIB

Familieklubbene:

Et tilbud til familier med alkohol- og andre ruspro

Alkoholskader rammer mange flere enn storbrukeren. Problemene oppleves like alvorlig for ektefelle, samboer, barn, foreldre eller søsken, og det er derfor en viktig grunn til at hele familien involveres.

Familieklubbene i Norge er et lavterskeltilbud som er like mye rettet mot pårørende som den rusmisbrukende selv. Det stilles ikke andre krav til deltakerne enn at de ønsker å gjøre noe med sin egen livssituasjon. Det er ingen krav om henvisning fra lege, sosialkontor eller andre behandlende instanser. Medlemskapet er gratis, og det omfatter hele familien eller en familielignende gruppe som er berørt av rusproblemet. Det vil si at personer uten familietilknytning kan delta sammen med en annen slektning, kamerat m.v. Alle familiemedlemmer deltar for sin egen del og er likeverdige deltakere i klubben. Det er en helhetlig modell som innebærer forebygging, behandling og ettervern.

I SKYGGEN AV MISBRUKEREN Familieklubbene er først og fremst for familier med alkoholskader. Disse skadene rammer mange flere enn den som selv er storforbruker av alkohol.

Likevel er pårørende en gruppe som ofte får lite oppmerksomhet. Problemene oppleves like alvorlig for ektefelle, samboer, barn, foreldre eller søsken, og det er derfor en viktig grunn til at hele familien involveres. De opplever gjerne at egne problemer kommer i skyggen av den som misbruker rus, og de får ofte ikke hjelp før det blir så alvorlig at de fanges opp av barnevern eller sosialkontor.

ET STED FOR LÆRING, DELING, INNSIKT OG TRØST

I en Familieklubb treffer de derimot andre som har tilsvarende eller lignende problemer og får muligheten til å snakke om dette med noen som virkelig forstår. Klubben er et sted for å lære mer om årsakene til problemene og hvordan man får det sosiale samspillet til å fungere. Den skal skape en ramme for åpne samtaler, og ved å få del i historien til andre som er eller har vært i samme situasjon, gir det også en større innsikt og trøst. Det er et mål å slutte å drikke, men en løsning må også omfatte et godt forhold til de nærmeste, og andre interesser og verdier enn det misbrukstilværelsen hadde.

BARNA I FAMILIEKLUBBEN Metoden tar utgangspunkt i at forholdet til de aller nærmeste er den vanskeligste og vondeste siden av et rusproblem. Dette gjelder ikke minst for barna i en rusbelastet familie. Skuffelser, løgn, omsorgssvikt, konflikter og vold er noen stikkord for hvordan problemene arter seg.

Barn i hjem med rusproblemer opplever ofte at livet i familien er uforutsigbart, de vet ikke hvordan det er når de kommer hjem. Løfter brytes hele tiden, og de lærer seg at man ikke kan stole på noen. Det å komme et sted en gang pr. uke som alltid er forutsigbart og trygt, gir erfaringer som gjør det lettere å stole på folk i andre situasjoner, og gir mot til å knytte seg til andre.

Barn har også lett for å ta på seg skyld når noe blir galt i familien og de prøver på mange måter å forhindre drikkingen. Det er viktig at de lærer av de andre i klubben, både misbrukere og pårørende, at det ikke er deres skyld at mor eller far drikker, og at de ikke kan gjøre noe for å forhindre at det skjer.

I Familieklubben gis det rom til å snakke om hvordan det er å være dem, se dem og bekrefte at det er vanskelig når mor eller far drikker. Man kan også sammen drøfte mulige måter å takle problemene på.

KLUBBASSISTENT MED KOMPETANSE

Enhver Familieklubb skal ha en klubbassistent som har den nødvendige innsikt og ferdighet til å assistere og veilede klubben. Vedkommende skal ha gått minst ett 50-timers kurs i regi av Familieklubbene i Norge, Danmark eller Italia og fått skriftlig bekreftelse for dette.

Klubbassistenten deltar på klubbmøtene, og vedkommendes tilstedeværelse er en betingelse for at det kalles en Familieklubb.

Famileklubbene i Norge

blemer

Modellen er hentet fra Italia hvor Famileklubbene har eksistert i 30 år, og hvor det i dag finnes mer enn 2000 klubber. På verdensbasis finnes det nærmere 3000 klubber, som alle er organisert gjennom verdensorganisasjonen WACAT

KONTAKTOPPLYSNINGER -
FAMILIEKLUBBENE I NORGE:
Telefon: 416 87 171
postmaster@famileklubb.no
www.famileklubb.no

Mandag 9. februar var vi i møte med Helse- og omsorgsdepartementet, der vi, i tillegg til omsorgslønn og fødesitasjonen presenterte våre tanker rundt opprettelsen av et eldreombud. Regjeringen er ikke innstilt på en slik løsning. De har valgt å utvide pasientombudsordningen. Her kan dere lese mer om hva en slik utvidelse er ment å skulle være.

UTVIDELSE AV PASIENTOMBUDSORDNINGEN

Stortinget har vedtatt at pasientombudenes virkeområde utvides til å gjelde kommunale helse- og omsorgstjenester, med unntak av miljørettet helsevern og økonomiske ytelser i sosialtjenesteloven. Dette blir en stor forbedring for alle som trenger tjenester fra flere nivåer i helsetjenesten og langvarig oppfølging. Over 210 000 personer mottar kommunale pleie- og omsorgstjenester. Disse får nå et ombud som skal være deres talerør overfor kommunene og som skal arbeide for deres interesser og rettssikkerhet.

De første pasientombudene ble etablert allerede i 1984, og ble i 2001 en nasjonal ordning, med et pasientombud i hvert fylke. Fram til i dag har pasientombudenes virkeområde vært avgrenset til offentlige spesialisthelsetjenester. En utvidelse til å gjelde kommunale helse- og omsorgstjenester har vært etterlyst fra flere hold, herunder Stortinget, brukerorganisasjoner og ombudene selv.

Pasientombudenes virksomhet har vist seg å være kontaktskapende mellom pasient og helsetjenesten. Mange brukere har behov for å bli hjulpet gjennom systemet med sine behov, og dette skal ombudene hjelpe til med. Erfaringer fra landets pasientombud viser at antallet henvendelser øker, også blant pasienter og brukere av kommunale helse- og sosialtjenester. Avgrensningen til offentlige spesialisthelsetjenester har fremstått som uforståelig for mange som henvender seg til ombudene, spesielt sett i forhold til utfordringene knyttet til pasienter som trenger tjenester fra flere nivåer i helsetjenesten og langvarig oppfølging.

Utvidelsen innebærer at over 210.000 personer som mottar kommunale helse- og sosialtjenester omfattes av pasientombudsordningen. Dette innebærer at eldre, så vel som personer med nedsatt funksjonsevne eller psykiske lidelser med flere, kan henvende seg til pasientombudet uavhengig av om de mottar kommunale tjenester eller sykehus behandling. Pasientombudene er også i regjeringens forslag bedt om å ha et ekstra våkent øye ovenfor personer som ikke er i stand til å gi uttrykk for egne omsorgsbehov, herunder personer med utviklingshemninger.

Regjeringen har presisert at man ønsker én ombudsordning, framfor flere ombudsordninger basert på diagnoser eller brukergrupper. Fragmenterte ordninger vil bidra til å skape ytterligere forvirring blant brukere og pasienter. En generell ombudsordning vil i tillegg til forenkling for brukerne, bidra til at kunnskap og kompetanse opparbeides og samles på et sted. Med en helsetjeneste i stadig utvikling, er det nødvendig at ombudsapparatet er i stand til å se helheten, både for brukerne og tjenesten.

Utvidelsen trer i kraft 1. september 2009, og dagens navn vil bli erstattet med Pasient- og brukerombud.

For mer informasjon, se Pasientombudenes egen nettside: <http://www.helsedirektoratet.no/pasientombudet> eller Ot.prp.nr. 23 (2007-2008) URL: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/hod/dok/regpubl/otprp/2007-2008/Otprp-nr-23-2007-2008-.html?id=496439&epslanguage=NO>

I tillegg vil Helsedirektoratet i tiden frem mot 1. september utarbeide informasjons- og veiledningsmateriell som vil bli sendt til alle landets kommuner, brukerorganisasjoner mv., samt ligge tilgjengelig på www.hdir.no

Familieklubbene:

Vendepunkt og ny livsglede

For Anne Grethe Vedøy representerer Familieklubbene et viktig veiskille i livet. Der har hun fått den formelle opplæringen i å være Familieklubbleder. Der har hun møtt utfordringene som har gitt henne selvtilliten tilbake. Der har hun gått veien fra kursdeltager til landsmøtevalgt styremedlem.

AV TORIL SONJA GRAVDAL

I dag lever Anne Grethe et meningsfylt og verdig liv sammen med mannen sin og de fire barna deres. Men det har ikke alltid vært slik. Mange år med rusmisbruk har gitt dem alle dyrkjøpt livserfaring. Nå bruker de den til å hjelpe andre mennesker med å gjenobstre sine liv. Mannen jobber med ettervern, oppfølging og samtaler på et senter for rusmisbrukere. Anne Grethe leder sin egen Familieklubb. I årene som har gått siden hun første gang stiftet bekjentskap med Familieklubbene har hun gjort en kariere som det står respekt av. Etter et 50 timers assistentkurs for klubbledere i 2005

startet hun egen Familieklubb på Karmøy.

Siden den gang har hun gjennomført tre klubblederkurs til, noe som, ved siden av den helt spesielle livserfaringen hun har, har gitt henne en solid kompetanse for den jobben hun nå utfører.

Det var en julaften for sju år siden som ble til den dagen da Anne Grethes livsvei igjen begynte å gå i riktig retning. Etter altfor mange vonde år som rusmisbruker, opplevde hun noe som mange vil kalle et mirakel. I sin fortvilelse bad hun Gud om hjelp til å bli kvitt de grusomme abstinensene hun slet med i det nedtrappings- og avvendingsforsøket hun prøvde å gjennomføre. Noe skjedde med Anne Grethe den dagen i 2002. Det ble innledningen til hennes nye liv som rusfritt menneske. Troen har i dag en helt spesiell plass hos Anne Grethe. Likevel forsøker hun aldri å presse den på andre.

Hun vil at alle skal føle seg sett og velkommen.

Før firebarnsmoren endelig klarte å legge vekk pillene og alkoholen hadde det gått mer enn sju år i avhengighet og fornedrelse. En dag bestemte hun seg for å reise fra familien sin. Hun hadde

Medisinering mot ryggsmarter ble begynnelsen på mange år i rusavhengighet for Anne Grethe.

kommet til den vonde erkennelsen at hun ikke lenger var i stand til å ta seg av sine egne barn. Familien led, og Anne Grethe led. Før hun dro, varslet hun barnevernet. De sendte bud på Anne Grethes mann, som på dette tidspunktet bodde på et behandlingssenter etter en vellykket rusavvenning. Nå flyttet han inn hos barna og overtok eneansvaret for familien. I ett halvt år holdt Anne Grethe seg borte. Det var måneder fylt av enda mer rus og alkohol. Anne Grethes kropp var utslitt. Hun ble alvorlig syk og måtte gjennomgå en stor operasjon for å fjerne flere svulster i magen. På dette tidspunktet kunne hun verken gå eller sitte. Hun var ekstremt avmagret og hadde så lav blodprosent at hun måtte ha blodoverføringer før hun kunne opereres.

Foran meg sitter en kvinne med runde kinn og tindrende øyne. Hun vekker denne undringen som jeg ofte

NEDKJØRT AV RUS forlot Anne Grethe mann og barn. – Før jeg reiste, kontaktet jeg barnevernet for å hjelpe. Jeg ikke lenger kunne stå opp ungdom, sier hun. Bildet er tatt like før vendepunktet for seks år siden.

Pille- og alkoholmisbruket holdt på å koste Anne Grethe livet.

Familieklubbene i Norge

PARTY SKAL STOPPE HJEMME-ALENE-FESTER

AV TORIL SONJA GRAVDAL

Aksel Mena Refsdal synes det er synd at hjemme-alone-fester skal være ungdommens eneste anledning til å danse og ha det moro sammen. Derfor tok 18-åringen initiativet til å arrangere tekno-party på kulturhusets ungdomsklubb Radar i Asker. Han fikk med seg tre av sine skolekamerater. Til sammen utgjør de en av elevbedriftene på Bleiker videregående skole. "Exhibition" kaller de bedriften som tar for seg rusfrie ungdomsfester hvor hovedfokus er å gi ungdom et trygt sted å ha det morro. "Ingen rus, ingen vold", sier Aksel.

"Exhibition - å stille ut, er for oss å få muligheten til å vise vår kreativitet innen uteliv, både når det kommer til musikk, lys, effekter og promotering. Det er essensielt å kunne gi ungdommen en forsikring om at stedet de ferdes er sikkert og uten press. Hjemme-alone fester er et økende fenomen blant ungdommer. Det kommer jevnlig nyhetsreportasjer om hærverk, trakassering og rusmisbruk som finner sted på disse festene. Det er nettopp dette vi i "Exhibition" vil hjelpe til med å forhindre", sier Aksel, som avslutter: "-Å forby fester er ikke svaret, men å moderere dem! Når vi lykkes i å få med stadig flere på vårt rusfrie opplegg gir det oss en stor oppmuntring til å fortsette å utvikle en essensiell del av livet vårt, nemlig det sosiale!"

Guttene får god hjelp av de voksne som driver ungdomskaféen Radar i Asker kulturhus. De tar

seg av de praktiske oppgavene 20.mars, som er datoen for det første partyet. Sammen med Aksel Notøy, Daniel Bajer og Ask Rønnes tar Aksel seg av alle forberedelser til arrangementet, markedsføring og, ikke minst, musikken under arrangementet.

"Politiet og natteravnene er kontaktet og informert. Både ungdommen og foreldrene skal vite at dette er et trygt arrangement", sier initiativtaker Aksel Mena Refsdal.

Familien betyr mye for Anne Grethe.

kjenner; -over den store livskraften som finnes inne i oss mennesker,- over ønsket om å leve til tross for prøvelser og motgang, -over all den kunnskap som erverves gjennom livets egen skole. Anne Grethe har valgt å bruke sin livserfaring i det godes tjeneste. Hun ivrer og gløder for det hun gjør. Hun er glad i livet og i familien sin. Hun har fått selvilliten tilbake og hun har gjenerobret sitt eget liv.

LESERINNLEGG TIL BERGENS TIDENDE:

Kampen for omsorgslønn

Bergens Tidende hadde 19.1.09 en artikkel med overskriften :

”Ber om lønn som fortjent.
Mors innsats sparer samfunnet for millioner.”

Norges Kvinne- og Familieforbund (K&F) er glad for at Bergen Kommune nå ønsker å øke bruken av omsorgslønn, og ikke minst at de også, som K&F, ønsker at staten skal overta ansvaret for ordningen.

Norges Kvinne- og Familieforbund har i svært mange år kjempet for en bedre omsorgslønn ordning. Vi var representert i Gjærvold utvalget, og tok den gang til orde for å øremerke midler. Dessverre kom vi i mindretall.

Omsorgslønn som mulighet for en viss økonomisk kompensasjon for ”særlig tyngende omsorgsarbeid” for egne familiemedlemmer var hjemlet i Kommunehelseloven fram til den ble innbefattet i Lov om sosiale tjenester i 1991.

Loven har mange svakheter. Kommunene har ingen plikt til å yte omsorgslønn til den enkelte familie. De er kun pålagt å ha omsorgslønn som kommunal ordning, - som en post på budsjettet. Dette fører til svært store ulikheter i de forskjellige kommunene. I noen kommuner er det nesten umulig å få omsorgslønn i hele tatt, og ofte er beløpet så lite at det nesten er flaut. K&F er glad for at Bergen Kommune nå for alvor diskuterer denne saken og at kommunen ytrer et klart ønske om å yte omsorgslønn.

For K&F er det viktig at omsorgslønn blir gitt til alle som trenger det, enten det gjelder for barn eller voksne. Det er gjerne kvinner som er omsorgsyttere, det være seg pleie/tilsyn av egne barn, ektefelle eller foreldre. Ofte må kvinnen ut av yrkeslivet og taper dermed både penger og opptjening av pensjonspoeng. Mange ganger pågår omsorgsarbeidet i så mange år at det kan bli vanskelig å gå ut i arbeidslivet

igjen. Nettopp derfor er det viktig også å se på vedkommendes rettigheter ved mottagelse av omsorgslønn, i forhold til pensjonsordninger, ferie, feriepenger, avlastning og opptjening av pensjonspoeng.

I perioden 2002-2004 ledet en av de undertegnede, som på det tidspunktet var forbundsleder i K&F, et team bestående av to kvinneorganisasjoner, to foreldreorganisasjoner (for funksjonshemmede barn) og en repr. fra Nova. Vi tok for oss mange sider av loven vedr. omsorgslønn, og kom frem til et forslag der vi krevde at omsorgslønn burde bli en statlig ordning gjennom trygdesystemet. I mars 2004 presenterte vi dette for sosialkomiteen på Stortinget v/ daværende nestleder Bjarne Håkon Hanssen. Vi fikk ikke noe lovnad om forandring, men Hansen gikk samme sommer ut og sa at nåværende ordning var urettferdig og dårlig. Han antydte da også at den måtte inn i trygdesystemet. Siden har ingen ting skjedd.

Bjarne Håkon Hanssen har siden den gangen vært arbeids- og inkluderingsminister. Nå er han helse- og omsorgsminister. Vi håper at han fremdeles står på det samme og at han kanskje nå setter fortgang i en forandring av loven.

Til høsten er det valg. Det vil være prisverdig og flott om Bergen Kommune nå går sterkt inn for denne saken, som Norges Kvinne- og Familieforbund lenge har kjempet for.

*Norges Kvinne- og Familieforbund
Bjarnhild Hodneland
og Toril Sonja Gravdal*

Elverum K&F

– temamøte om homeopati

Homeopat Heidi Hangård.

Elverum lag av Norges Kvinne- og Familieforbund hadde åpent julemøte i Husmorlagets hus den 9. desember 2008. Tema var Homeopati ved Heidi Hangård.

Det ble først servert julegløgg for de frammøtte denne kalde førjulskvelden. Med fyr på peisen, som spredte lun hygge, fortalte Heidi om sitt yrke som homeopat.

Homeopati er ikke så mye brukt i Norge som i andre land, som for eksempel Tyskland, Belgia og England. Heidi skal til India på kurs, for der brukes det mer homeopatisk behandling på sykehusene, fortalte hun. Homeopatiske medisiner stimulerer kroppens egen evne til å helbrede seg selv. Mange er skeptiske fordi det er en såkalt alternativ behandling.

Homeopaten må være medlem av Norske Homeopaters Landsforbund (MLHL), da er man sikker på at han eller hun har utdannelse i både skolemedisin og homeopati. Heidi er selv sykepleier og medlem av Norske Homeopaters Landsforbund.

Kosthold fikk vi ny informasjon om. Vi bør unngå sukker spesielt og fint mel, og holde oss til naturprodukter som ekte smør, fløte osv. Unngå lett-produkter. Bruk sunt fett, ikke herdet fett.

Akupunktur: Hele kroppen gjenspeiles i øret. Her søker Heidi med agiskop, som registrerer aktive punkter hvor «vontet» sitter! Sammen med homeopati, akupunktur og kosthold gir denne behandlingen gode resultater. Den største gruppen pasienter er barn. De har et mer aktivt immunforsvar som responderer godt på homeopatiske midler.

Ørelysbetennelse: Naturlig og smertefri behandling, som har vært brukt i århundrer av indianerne. Brukes ved ørevoks, pipende og susende lyder, mellomørebetennelse eller kløe og fuktighet i øregangene. Kan brukes av mennesker i alle aldre. I tillegg til å myke opp ørevoksen, fører ørelyset til en svak temperaturstigning som øker blodtilstrømmingen og gir velvære og avslapning.

Mange gruer seg til høsten og vinteren på grunn av gjentatte forkjølelser, ørebetennelser, luftveisinfeksjoner og influensa. Homeopati kan forebygge og behandle disse plagene, påpekte Heidi.

Under kaffen m/taffelmusikk og de 7 sorter julekaker, pratet vi om dette nye behandlingstilbudet som var ukjent for flere av oss. Lærerik og hyggelig kveld i førjulsstrevet!

OM HOMEOPATI:

LIKT MOT LIKT

Samuel Hahneman (1755-1843) var en tysk lege, kjemiker og farmasøyt som satte homeopaten i system. Han gjorde kliniske forsøk på seg selv, familien og venner ved at de inntok stoffer fra ulike planter. Hahneman fulgte nøye med på hva som skjedde, og noterte systematisk ned alle symptomer forsøkspersonene fikk. Han oppdaget at stoffer fra naturen inneholdt unike egenskaper som viste seg å kunne helbrede sykdomssymptomer hos mennesker. Han mente at pasientens egen evne til å lege seg selv var viktige for pasientens helbred, og at denne evnen kunne styrkes ved hjelp av fortynnende stoffer. Hans oppdagelser ble siden omtalt som homeopati, et ord som er sammensatt av «homoios» som betyr lignende og «pathos» som betyr lidelse. I Norge har homeopati vært i bruk siden ca 1860.

Homeopati er en behandlings-form med medisiner fra planter, mineraler og dyr. Hovedprinsippet bak moderne homeopati er følgende: Ethvert farmaologisk stoff som i store doser kan forårsake visse symptomer hos det friske mennesket, kan eliminere lignende symptomer hos det syke mennesket, når stoffet blir brukt i en fortennet dose. Likehetsprinsippet brukes i homeopaten og behandler en lidelse med det samme, og bygger på prinsippet «likt kurerer likt».

Homeopatiske medisiner er i Norge klassifisert som legemidler og selges gjennom apotek. Medisinene produseres etter samme strenge krav som andre medisiner, og er ikke kjemisk framstilt. Alle apotek i Norge har plikt til å skaffe til veie homeopatiske medisiner ved forespørsel fra kunder, men apotekene er ikke pliktige til å ha dem på lager.

Kilde: Norske Homeopaters Landsforbund (NHL)

Det har vært sagt mange store ord om bekjempelse av mobbing. Vil vi klare å skape en framtid der ordene er omgjort til handling på en måte som gir oss følelsen av å ha lyktes i å løse et problem?

Skjult jentemobbing

AV TORIL SONJA GRAVDAL

I Skandinavia har mobbeforskningen først og fremst konsentrert seg om gutter som mobber. "Guttemobbing" er gjerne nokså åpen og fysisk, mens jenters mobbing ofte er indirekte og "usynlig". Mange av jentenes mobbemetoder er designet for ikke å bli oppdaget. De er komplekse, og handler ofte om slikt som for eksempel utestenging, isolering og, ikke minst, hvisking og baksnakking.

De antimobbeprogrammene som

brukes i skolen i dag bygger på eksisterende forskning. Derfor er den skjulte jentemobbingen for lite belyst.

Derfor er det også grunn til å tro at mobbeutsatte jenter ikke blir tatt tilstrekkelig hånd om, til tross for at dette utvilsomt er et minst like alvorlig problem som mer synlige former for mobbing.

....Kari Myklebust har forsket på jentemobbing. Hun ønsker at

antimobbeprogrammene skal bli oppdatert med konkrete tiltak mot jentemobbing. "På skolen vil jenter som blir mobbet sjelden si ifra til læreren. I slike situasjoner må læreren være en god observatør, som må klare å se det sosiale spillet mellom jentene", sier hun. "For å bli en god observatør, må læreren ha kunnskap om hvilke spørsmål en bør stille, og ha trening i samtaleteknikk."

Når mobbing har foregått over tid, er det vanlig at den som utsettes for den opplever å få psykosomatiske forstyrrelser. Det finnes en rekke helseplager som er vanlige relatert til mobbing.

SLIKE PSYKOSOMATISKE PLAGER KAN VÆRE:

Magesmerter
Diaré eller forstoppelse
Kvalme
Hodeverk
Hjerteklapp
Man kan også ofte oppleve
Depresjoner
Søvnproblemer
Irritabilitet
Frykt/angst
Konsentrasjonsproblemer
Muskel-/skjelett-plager
Stiv nakke
Vonde skuldre
Verk og smerter i rygg
Verk og smerte i armer og bein

De siste årene har psykologer og leger også oppdaget at personer som ofte er ofre for mobbing har senvirkninger som ligner de som voldsofre eller krigsofre har, såkalt post-traumatisk stress lidelse (PTSD). En undersøkelse av 102 norske ofre for mobbing fant at hele 75 prosent av utvalget viste klare tegn på slike forstyrrelser.

Svaret er KOMMUNIKASJON

AV TORIL SONJA GRAVDAL

”Kommunikasjon er et ytterst demokratisk verktøy. Det står alle fritt å bruke det.” Dette skriver Per Arne Watle i boka ”Den rause lederen – jakten på meningen med arbeidslivet”.

Kommunikasjon er nøkkelen til en bedre framtid. Dersom vi mennesker skal lykkes i å skape et samfunn og en verden der det er godt å leve for alle, må den gode samtalen ha en sentral plass, i familien så vel som i samfunnet for øvrig. Når vi snakker sammen på en måte som også inkluderer åpen og aktiv lytting, skapes grunnlaget for gjensidig forståelse. Dette er Alfa og Omega dersom vi mennesker skal kunne leve sammen på en fredelig og god måte. Kanskje er det i utgangspunktet ikke så farlig å være uenige. Det som er viktig er å kunne gjennomføre en dialog der man kommer fram til en form for enighet som alle kan leve med.

Om lytting skriver Per Arne Watle i boka si: ”Å lytte og å bli lyttet til vil si å befinne seg i nuet. Da er du til stede med hele deg der og da. Å lytte er noe helt annet enn å delta i en debatt, der du hele tiden forebereder motspørsmål og prøver å være to trekk foran den andre. Hva er så hensikten med å lytte? Bjørn Eidsvåg synger: ”Eg ser du har det vondt, men eg kan ikkje grina alle tårene for deg. Du må grina de sjøl, men eg vil grina

med deg...” Karsten Isaksen har formulert det samme, kanskje enda mer treffende, når han påpeker at en smerte som deles, taper sin kraft. For min egen del vil jeg legge til: en glede som deles blir dobbelt så stor.”

Watle skrive også: ”Total tilbaketrekning kan være drepande for enhver relasjon. Enkelte trekker seg tilbake når de er fornærmet og bruker fravær av kontakt som et middel for å oppnå underkastelse fra andre. Å etablere en isfront ved hjelp av total taushet etterlater et informasjonsvakuum som fort kan fylles med misforståelser og mistenkeliggjøring. I så måte kan forholdene i et ekteskap lett overføres til arbeidslivet. Hvis du og din livsledsager ikke er åpne og direkte, blir stemningen hjemme lett trykket og ubehagelig. Akkurat som på jobben. Det er ingen farbar vei for den som ønsker å skape positiv kommunikasjon.”

Ordet, kommunikasjonen, dialogen er viktige ingredienser i livene for dagens og morgendagens mennesker! Vi ønsker å lære barna våre å sette ord på tanker og følelser. Vi bruker ordet til å utvide vår forståelse når vi leser bøker som åpner oss for nye tanker. Vi bruker ordet for å bli kjent med hverandre. ”I begynnelsen var ordet”, står det i en av verdens mest leste bøker. Det frie ord er demokratiets fremste våpen mot alle former for undertrykkelse. Ordet og kommunikasjonen er rett og slett Alfa og Omega.

BLI MED PÅ TIDENES KLIMAKAMPANJE!

SKRU AV LYSET I ÉN TIME 28. MARS KL 20.30. Verdens største klimakampanje kommer til Norge i 2009. Byer og bedrifter, organisasjoner og enkeltpersoner over hele verden skal slukke lyset i én time for klimaet. Mer enn 70 byer og 60 land i ulike deler av verden er påmeldt til nå. I Norge har allerede de største byene sagt ja: Oslo, Bergen, Trondheim, Tromsø, Stavanger, Kristiansand og Sandnes.

Earth Hour gjennomføres av den globale miljøorganisasjonen WWF – med et mylder av samarbeidspartnere verden over. - Målet er at 1000 byer og en milliard mennesker skal delta i markeringen. Her i Norge skal vi ha med oss en million deltakere på kampanjedagen 28. mars, sier generalsekretær Rasmus Hansson i WWF-Norge.

HENSIKTEN MED EARTH HOUR

Hensikten med Earth Hour er å vise at verdens befolkning står sammen mot klimaendringer. - Å slukke lyset er så enkelt at alle kan bidra. Verdens ledere får tidenes sterkeste signal om å ta klimautfordringen på alvor, - og hele verden får en påminnelse om at lavere

energiforbruk er bra for klimaet. 2009 blir et skjebneår for klimaet. Vi må få på plass en ambisiøs og effektiv avtale under det store klimatoppmøtet i København om ett år, sier Rasmus Hansson i WWF-Norge.

Besøk fra Bangladesh

Norges Kvinne- og Familieforbund fikk forespørsmål fra Norad om å være verter for organisasjonen Bangladesh Mahila Parishad (BMP) to dager i slutten av november 2008. Vi takket ja til det.

AV GRETE NORDBÆK

BMP er med sine 134000 medlemmer den største kvinneorganisasjonen i Bangladesh og de arbeider med saker som kvinners politiske og juridiske rettigheter, lovreformer og retts hjelp til fattige kvinner.

Det var presidenten Ayesha Kkanam og sekretær Rakhi Das Purkayastha som var på studietur samt å prøve å komme i kontakt med en norsk organisasjon.

Vi i K&F, Eldbjørg Gunnarson og Grete Nordbæk, var verter hver vår dag.

Jeg, Grete, viste damene kontoret vårt der de traff Eldbjørg som hadde guidet dem dagen før.

Ayesha, Rakhi og jeg tok bussen ut til Snarøya til Hundsund Ungdomsskole for å se på den nye skolekantinen som medlemmer i Snarøya Kvinne og familielag har arbeidet fram.

Leder i skolematens venner Liselotte tok i mot oss. Vi fikk god guiding samt hadde en flott lunsj. Vi pratet om prosjekter og om hvor viktig det er å bry seg for at andre og en selv får en bra start enten det er skolemat eller lov og rett for kvinner.

På veg tilbake til byen tok vi mange bilder, så på naturen så Telenorbygningen og de synes naturen var fin, vi hadde flott solskinnsvær. Det ble også tid til kaffe, te og kake, samt å kjøpe smågaver. Det var en fin opplevelse.

"Takk for at dere vil ta i mot ledelsen fra kvinneorganisasjonen Bangladesh Mahila Parishad (BMP).

BMP er en av de største kvinneorganisasjonene i Bangladesh. Organisasjonen har 134 000 medlemmer spredd over hele landet. BMP er kjent for å gå i spissen for kampanjer, protester, og klarer å mobilisere kvinner fra hele landet.

Organisasjonen har arbeidet med et bredt spekter av saker: kvinners politiske og juridiske rettigheter, lovreformer og rettshjelp til fattige kvinner. Organisasjonen har vært aktiv i å kreve rettferdighet for ofre i flere større voldtektsaker. Størrelsen på organisasjonen gjør at den har nasjonal innflytelse og klarer å få med seg andre bangladeshiske kvinneorganisasjoner i kampanjer.

BMPs besøk i Norge har to formål - det er en studietur, samtidig som BMP undersøker mulighetene for å inngå et samarbeid med en norsk organisasjon.

De to representantene fra BMP ankommer Norge 23. november og skal bo på Hotel Continental. NORAD har ansvar for BMP 24., 25. og 26. november. 27.-28. november har Norges Kvinne- og Familieforbund sagt seg villig til å stå for BMPs program.

NORAD takker NKF for denne assistansen"

K&F besøker eldredronningen

Helga Sellevold

"Kamp for de eldre" har i flere år vært et kjent begrep i Bergen og etter hvert har lederen Helga Sellevold gjort begrepet kjent utover i landet og ikke minst i Storting og Regjering. K&F har besøkt leder Helga Sellevold og fått et intervju med eldredronningen.

Av BJARNHILD HODNELAND

Ja Helga, du har nå selv blitt en eldre dame, men hvor lenge har du kjempet for eldresaken?

Egentlig tidlig i livet, privat, men for 32 år siden var jeg med å stifte "Torsdagstreffet" (eldretreff) på Tertnes i regi av K&F laget vårt. Det er i full virksomhet fremdeles. I den perioden var jeg også fire år med i Statens Eldreråd.

I februar 2009 er det 20 års jubileum for "Kamp for de eldre". (KFDE)

Hva er "Kamp for de eldre"?

Det er en landsbasert aksjonskomitè som kjemper for et bedre liv for våre aller svakeste eldre.

Ja, etter som jeg har forstått får du mange henvendelser fra andre steder i landet. Er det riktig?

Ja, det stemmer. Hjelpen vår når dit den er etterspurt. Vår hjelp er landsdekkende.

Hva er den mest aktuelle saken nå for deg og aksjonsgruppen?

Vi har fått lovfestet rett til barnehageplass for friske, løpende barneføtter. Kan vi da forsvare at syke, skrapelige gamle mennesker ligger hjemme og dør i smerte, angst og fortvilelse, uten håp om verdig tilbud?

Det viktigste kravet fra oss nå er

NY KAMP: Når Stortinget har vedtatt en lovfestet rett til barnehageplass for alle barn, forplikter politikkerne å sikre eldre, syke og høringsvare lovfestet rett til sykehjemsplass, mener Helga Sellevold.

lovfestet rett til sykehjemsplass ved dokumentert behov.

Hvordan jobber dere her i Bergen?

Vi har faste møter med det politiske miljøet. Gruppelederne i Bergen Bystyre har faste møter hos oss på vårt kontor. Vi driver stor lobbyvirksomhet, både i Bergen og sentralt på Stortinget og på regjeringsplan. Kampanjer for å vise eldreomsorgens virkelighet.

Dere har også en krisetelefon. Fortell litt om den!

Krisetelefonen er betjent mandag, onsdag og fredag. Da holder vi også åpent kontor. Telefonen betjener hele landet. (nr. 55 32 32 62). Kontoradr. C. Sundtsgt. 37, Bergen

KFDE har fast budsjettplass hos Bergen Kommune, som således dekker husleie og drift.

KFDE har et arbeidende styre på 10 medlemmer som arbeider frivillig og ulønnet.

Hvilke andre saker har stått sentralt i arbeidet deres?

Alle saker som berører eldre. Svært

sentralt står sentraliseringen av maten til de eldre. Den har vi kjempet mot i 7-8 år. I hele landet. Det var skremmende da de fjernet kjøkkene fra sykehjemmene. I Bergen har vi klart å få en del kjøkken tilbake til sykehjemmene.

Ellers var vi medvirkende årsak til St. meld. 50. (Handlingsplanen for eldreomsorg fra 1997, som medførte full rehabilitering av de fleste sykehjemmene i landet.

Føler du at det nytter å arbeide på denne måten og vil du anbefale andre personer/lag å lage lignende aksjonsgrupper?

Absolutt. Vi får daglig positive tilbakemeldinger. Vi skulle ønske at det var en gruppe i hver kommune, utenom eldrerådene, som grep fatt i den skjevheten som råder i eldreomsorgen.

Har du både kvinner og menn med deg i "Kamp for de eldre" og er det yngre personer med?

Det er mest eldre som er med i KFDE. Vi har også menn med, men mest kvinner. Det er naturlig at det er mest

Helga Sellevold i møte med Bjarne Håkon Hansen.

Helga Sellevold i samtale med Magnhild Meltveit Kleppa.

kvinner. Eldreomsorg er kvinnesak. Det er flertall av kvinner som tar i mot og som gir omsorg.

Det er valg til høsten, har du noen kommentarer/ønsker for valgkampen?

Vi ønsker at Regjering og Storting skal ta eldreomsorgen på alvor. Vi kjemper for lovfestede rettigheter for de eldre. Innenfor vårt lovverk er de eldre rettsløse når de blir syke og hjelpetrengende.

Lykke til videre med dette viktige arbeidet Helga, og en sen gratulasjon med de flotte prisene du har fått – Kongens fortjenestemedalje og Lion Clubs internasjonale pris. Lykke til også med 20-års jubileet for "Kamp for de eldre" i februar.

Takk for det. Tilslutt forventer vi at K&F vil kjempe mer for den gruppen som også hører hjemme i Norges Kvinne- og Familieforbund.

SØNDRE SLAGEN KVINNE- OG FAMILIELAG

Søndre Slagen Kvinne- og Familielag hadde sin årlige tur til Litauen i høst. Vi var 12 damer som reiste. Denne gangen bodde vi i Vilnius, men vi har våre prosjekter i Kaunas.

Concul Vytayta Valaites er vår samarbeidspartner og guide under oppholdet. Vi besøkte vår søsterorganisasjon LUD, som vi har støttet økonomisk i flere år med restaurering av huset de holder til i, bl.a. nytt kjøkken og overnattingsrom. LUD har en egen avdeling i Merkine hvor de har opplæring av kvinner i en del håndverksteknikker, økonomi, organisasjon, engelsk og nå også data. Derfor ønsket de seg en ny computer, noe vi sponset med kr. 5.000,-.

Vi var også på et barnehjem der vi hadde vært før, men nå var disse barna blitt 12-17 år og huset er forfallent. Der er det nå dannet en stiftelse, Vestfold Information Senter, med Vytautas Valentis som formann. Stiftelsen har nå kjøpt huset og tomten. Huset må renoveres med nytt bad og bedre sanitærforhold, kjøkken med mer. Vi gav kr. 10.000,- til dette formålet.

The House of Generation (generasjonsboligen) var neste mål. Denne har vi støttet i mange år med penger. De får nå en støtte fra kommunen pr. beboer og klarer seg selv, men vi gav kr. 3.000,- til hygetiltak for beboerne. I dag bor det 35 personer der, 5 mødre og 5 barn. De andre er eldre enslige uten familie, fra 55 til 90 år.

Det er fantastisk å se hvordan utviklingen har gått i alle disse årene. Vi er invitert til et jubileum 5.juni 2009, og mest sannsynlig reiser noen av oss. Vi har knyttet et veldig godt vennskap med alle gruppene, og hatt besøk fra Litauen en gang. En av dem ønsker også å bli med oss hjem etter jubileet. Det er godt å se at vi kan komme så langt med kr. 18.000,-. Det er alltid en stor opplevelse å være med på disse turne, og nyte deres gjestfrihet med en flott mottagelse.

Else-Björg Andersen, reiseleder

PÅMINNELSE!

Husk påmelding til Nordisk sommerkonferanse!

Se program og påmeldingskupong i forrige medlemsblad.

VENNLIGHET

Vennlighet er å gjøre gode handlinger. Vennlighet er å tale positive ord. Vennlighet er å gi tiggerne en slant og være snill og god

Trond Worren

DE STORE

De store glemmer ikke meningen med livet...

De store bryr seg...

De store er snill og grei...

Trond Worren

HJEMMESIDE MED MENING:

www.kvinnerogfamilie.no

Gi TRIPP TRAPP til et barn du er glad i

Populær som fadder-gave

GRATIS Velg gratis gave

Med Dåpsklubben TRIPP TRAPP får barna gode bøker og musikk rett hjem i postkassa. Her blir de kjent med Bibelens fortellinger, aftenbønner og mange fine barne-sanger. Bøker på bokmål og nynorsk.

- For barn fra 0 til 12 år
- Ingen krav til minstekjøp
- Tilbud om 3 pakker årlig

Flere velkomstgaver finner du på www.tripptrapp-klubben.no

DÅPSKLUBBEN
TRIPP TRAPP

TRIPP TRAPP drives av IKO-Forlaget AS
Telefon 22 59 53 00 E-post ordre@iko.no

Noahs ark
Tøybåt og leke med 13 figurer
Verdi 228,-
0-3 år

Dåpsdagen min
Barnets egen minnebok om fødsel og dåp.
Bokmål og nynorsk utgave.
Verdi 148,-

Du betaler kun 45,- for forsendelsen

Kirkerottene DVD
Fascinerende familiefilm
42 min
3-8 år

FRIVILLIGHETSPRISEN TIL KJERSTI RYGG HOGSTAD

AV TORIL SONJA GRAVDAL

9. desember mottok Kjersti Rygg Hogstad Frivillighetsprisen. Det var fylkesordfører i Sør-Trøndelag, Tore O. Sandvik, som foretok tildelingen.

Ved siden av sin jobb som nattevakt i psykiatrisk helsevesen, har Kjersti Rygg Hogstad drevet med aktivt tillitskvinnearbeid siden 1955.

Hun tok gjennom flere år del i frivillig arbeid i familiebarnehager i Sør-Trøndelag, og gav enslige mødre en hjelpende hånd, slik at de kunne komme seg ut i arbeidslivet.

Da det i 1963 ble startet en skoleklasse for hørselshemmede barn i Trondheim kommune, åpnet Kjersti hjemmet sitt for de av dem som ikke hadde pårørende i nærheten.

Gjennom 8 år var hun kretsleder i Sør-Trøndelag krets av Norges Kvinne- og Familieforbund. Siden har hun gjennom mange år vært lagleder i Lade lag, der hun særlig har brent for arbeidet i forhold til barnehager,

Foto: Øyvind Vikan/Info STFK

omsorgslønn og rettferdig fordeling av pensjonspoeng.

I 2008 ble konseptet «Familiepleieavtale» en realitet i Trondheim kommune, noe som er et rent resultat av Kjerstis utrettelige arbeid. Hun har alltid sett det som en viktig oppgave å arbeide sammen med ansvarlige politikere i kommunen for å oppnå felles optimale resultater.

Gjennom eldregruppen, «Devlegruppen», har Kjersti jobbet i 50

år for de eldre i Trondheim kommune.

En viktig moment har vært inkluderingen av de pårørende i dette arbeidet. Dette er også bakgrunnen for den foran nevnte «Familiepleieavtalen».

I tillegg til alt dette tok Kjersti ansvaret og omsorgen for sine gamle foreldre, som bodde hos henne og ektemannen i 20 år.

Hun er en verdig mottaker av Frivillighetsprisen 2008.

MENNESKERETTIGHETSERKLÆRINGEN 60 ÅR 10. DESEMBER 2008

I skyggen av krigens holocaust,
drap og død
ble der fattet en erklæring
som blant annet lød
om retten til å tale, til å tro,
om frihet fra mishandling,
arrest uten lov og dom,
frihet fra sult og nød,
retten til arbeid og utdanning,
helsevern og det daglige brød.

Alvorlige menn ved forhandlingsbord
signerte på vegne av
sitt land og sitt folk.

Erklæringen ble også en tolk
for de stemmeløse rundt den vide jord.
Mot diskriminering – for fred,
solidaritet og nestekjærlighet.

Siden har mange konflikter
og kriger funnet sted –
våpen for milliarder,
mens millioner led,
blir såret og drept, lemlestet, misbrukt,
tatt som sex-slaver, jaget på flukt.

Kirker og moskeer, skoler og sykehus
blir også bombet og lagt i grus.
Miljø og natur, infrastruktur
blir skadet og rasert,
bærekraftig utvikling torpedert
Samvittighetsfanger i mange land
opplever tortur, men holder stand.

Journalister som med ordet som våpen
bringer sannheten frem
om urett og vold
blir angrepet fra mektige hold
truet til å tie, eller tatt av dage
uten å få fremført sin klage

Selv der hvor kriger er tilbakelagt
og man har inngått fredens pakt
der lurar farer, vær på vakt
så ikke klasebomber gjør
at flere unge liv blir ødelagt.

Nå har vi fått en konvensjon
med forbud mot å produsere,
mot å bruke, men heller destruere.

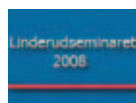
Et moralsk imperativ
i respekt for menneskeverd
og menneskeliv
– mot voldelige konflikter.
Kirker og religioner for fred
slutter seg til –
mange stater seg forplikter
til å kvitte seg med våpenarsenaler.

Det må bli mer enn fine ord
i store møtesaler.
Noen sterke makter vi fortsatt savner,
vi håper de ser at
forbudet freden gavner.
Neste utfordring
vi heller ikke glemmer:
Et forbud mot atomvåpen krever
mange stemmer!

Helene Freilem Klingberg

LINDERUDSEMINARET 2008

KRISESPILL OM HØYAKTUELT TEMA

Seminaret, som ble
avholdt på
Krigsskolen 10. – 11.
november i regi av

Kvinner Frivillige Beredskap
(KFB), skulle øke deltakernes
kunnskaper om sivilmilitær
krisehåndtering i nasjonalt og
internasjonalt perspektiv.

For deltakerne var utfordringen å
takle en konflikt som omfatter tre
dimensjoner; en som favner det rent
militære, en som dreier seg om
redning og en som innebærer å
verne om ressurser i nord-
områdene.

I forkant av krisespillet vil høyt
kvalifiserte foredragsholdere fra
militær og sivil sektor danne et
bakteppe for problemstillingen.
Spillet er utarbeidet i samarbeid
med Forsvarets forskningsinstitutt
(FFI).

Utgangspunktet for selve spillet
er at et norsk registrert cruiseskip
får motorhavari i et omstridt område
utenfor norskekysten. Deretter
inntreffer en rekke dramatiske
hendelser der bl.a. evakuering,
ressurskonflikt og -ukontrollert
oljeutslipp fører til en militær
konfrontasjon som ender opp i FNs
Sikkerhetsråd.

Det var en lærerik og spennende
opplevelse å være med på Linderud-
seminaret. For forbundsleder var
dette første gang, og det fristet
unektelig til gjentakelse. Ved siden
av den svært engasjerende
oppgaven som fulgte med årets
krisespill fikk vi ta del i flere
interessante foredrag:

”Økt aktivitet i Nord-områdene –
hva innebærer det av utfordringer
for forsvaret?” v/ forsvarssjef
general Sverre Diesen.

”Nordområdesatsning – hva gjør

regjeringen?” v/ statssekretær i UD
Elisabeth Walaas.

”Hvordan ivareta sikkerheten ved
økt aktivitet i Nord-områdene?” v/
konst.avd. direktør Ørjan N.
Karlsson, Utredning og beredskap
UON, Direktoratet for
samfunnsikkerhet og beredskap.

**Meld dere på neste gang det
kommer en invitasjon fra KFB!
Det anbefales!**

BEREDSKAPSTANKER PÅ NYÅRET

AV ANNE-SOPHIE BONDESON

Nytt år gir en nye muligheter på alle måter. I slutten av 2008 mistet mange livet i branner og ulykker. Mange er også blitt stående fast på veiene pga. uvær.

Nå er vi inne i en periode med uvær og glatte veier, mye bruk av stearinlys og tidlig mørke kvelder, og mange er ute på ski og skøyter.

VI I BEREDSKAPSUTVALGET FORESLÅR AT DU TAR EN SJEKK PÅ FØLGENDE:

- Fungerer alle røkvarslerne og brannslukningsapparater i huset ditt?
- Har du direktevarsling til brannvesenet/andre fra røkvarslerne?
- Har du mansjetter som slukker lyset når det brenner ned?
- Ligger fyrstikker og lightere unna småbarn?
- Sjekker du rømningsveier på båter, ferger og hotell?
- Avtaler du hvordan dere kan rømme huset i tilfelle brann?
- Slår du av kaffetrakter og TV etter bruk?
- Bruker du brodder når det er glatt?
- Ligger pute og ullteppe/pledd i bilen hvis du blir stående fast i kulda/det skjer et uhell med dine eller medtrafikanter?
- Ligger det kraftig lommelykt i bilen?
- Lytter du på NRK 1 – trafikkmeldinger når du står i kø?
- Vet du at ved uhell i tunell, kan du ta kontakt med redningstjeneste ved å bruke telefonen i tunnelen for å melde i fra om ulykken?
- Har du førstehjelpspakke i bilen eller med deg på turer i skog og mark?

- Tar du med deg litt ekstra mat, for eksempel kjeks eller sjokolade og rikelig drikke, når du legger ut på langturer til fots, på ski, skøyter eller i bil?
- Har hele familien refleks på tøyen eller bruker refleksbrikker, refleksvester?
- Melder du i fra hvor du går, reiser, hvilket hotell du er på, så familie/politiet kan få tak i deg om noe skjer med familien/huset ditt?
- Har du ekstradrikke i huset?
- Juice, mineralvann og vann i lukket beholder holder seg lenge.
- Har du mye lys og fyrstikker og batterier til radio i beredskap?
- Har du ispigge, tau/line med deg når du går på isen?

Klimaet endrer seg, og dermed jordgrunnen, så vi vil nok oppleve stadig flere ras, også over veiene. Det er ikke alltid så lett å få varslet om farer/når et ras har gått. Erfaring har vist at en kan bli stående lenge i kø uten å få beskjed om hva som har hendt.

Du kan hjelpe medtrafikanter med informasjon hvis du videreformidler trafikk-meldinger eller opplysninger du kan få ved å gå frem til der køen begynner.

Dette er sikkert hverdagslig for mange, men likevel så lett å ikke tenke på, for vi tror vel aldri at det skal hende akkurat oss noe!

Vi anbefaler anskaffelse av utstyr fra Kvinners Frivillige Beredskap. De selger liten førstehjelpspakke (som kan tres på beltet eller has i sekken) for kr. 60 og liten plastbeholder med plaster for kr. 15.

Disse kan bestilles fra KFB, tlf. eller på nettet på www.kfb.no.

Culturaprisen 2008 til DEBIO

Torsdag 11. Desember var K&F tilstede under utdelingen av Culturaprisen 2008.

Prisen, som ble utdelt for sjuende gang, ble innstiftet som en del av Cultura Banks arbeid for å spre et mer helhetlig og sosialt ansvarlig syn på penger og økonomi. Tidligere prisvinnere er Utviklingsfondet, Kolibri Kapital, Det Økologiske Hus, Max Havelaar, Økopomorka og Erna og Trygve Sund.

Debio ble tildelt prisen i 2008 for sitt arbeid med å utvikle økologisk landbruk og forbruk i Norge.

Debio laget det første regelverket for økologisk produksjon i Norge, og grunnla og har videreutviklet sertifiseringsordningen for økologisk produksjon og foredling. Debio er også juridisk eier av Ø-merket, som i dag nyter stor tillit blant forbrukerne.

Les mer om Debio på www.debio.no og Cultura Bank på www.culturabank.no

DEBIO

AV TORILL MALMSTRØM

Jeg ble valgt til styremedlem i medlemskategori C til styre i Debio for 2008 – 2010. Kategori C er medlemmer knyttet til miljø, dyrevern og forbruk. Jeg vil takke dere for tilliten. Arbeidet er meget spennende og viktig i forbindelse med økologisk produksjon og bærekraftig utvikling av samfunnet vårt. Det er økende interesse for økologiske produkter og Debio er i fokus. Noen eksempler på dette slik at dere får et lite innblikk i hva vi holder på med:

Debio fikk tildelt Cultura Banks Culturaprisen 2008 på kr. 25 000, for sitt arbeid med å utvikle økologisk landbruk og forbruk i Norge. Prisen ble utdelt for sjuende gang og er en del av bakens arbeid med å spre et mer helhetlig og sosialt ansvarlig syn på penger og økonomi. Stedet for utdelingen var i Oikos sine lokaler. Oikos er fellesorganisasjonen for økologiske forbrukere og produsenter i Norge.

Utvikling og bruk av Debio sine merker. Det gamle Ø-merke er modernisert og det er utarbeidet et merke for ikke-økologiske områder.

Debio er miljøsertifisert v/Stiftelsen Miljøfyrtårn.

Det er nedsatt en "Møtearena for økologisk produksjon og forbruk" av Landbruks og matdepartementet med Statens Landbruksforvaltning som sekretariat, der det er mulig å komme med politiske innspill til Jordbruksavtalen eller Statsbudsjettet.

Styret i Debio ønsker enda sterkere å være en brobygger mellom partene i økologikjeden. Bevisstgjøring av medlemskapet og en mer aktiv bruk av organisasjonen er diskutert.

"Framtidig strategi for Debio" har kartlagt Debios styrker, svakheter, trusler og muligheter. Dette arbeidet skal ende opp i Strategisk plan for Debio på vei mot 2015.

"Nytt innhold i Debiomerke-økologi etter 2012" er diskutert i styret og er tema på Ideforum i forbindelse med årsmøte 30. mars 2009. Bakgrunnen er innføring av obligatorisk merking med EUs økologi merke fra 2010.

Styret vedtar årlige handlingsplaner sett i sammenheng med årsbudsjetter.

Det har vært en felles merkekampanje for Svanen/blomsten, Ø-merket og Fairtrade i september 2008. Formålet var å skape oppmerksomhet og øke bevisstheten om bærekraftig handel og merking av varer, som tar hensyn til miljø.

Debio samarbeider bl.a. med KRAV,

SMAK og Aranea i Sverige om sertifisering og inspeksjonsarbeid.

Regelverk for kosmetikk og kroppspoleieprodukter er det arbeidet med, men en avventer internasjonal utvikling på området.

Det har vært avholdt seminar for de ansatte der atferdsverdier for Debio ble fremhevet bl.a. Kompetanse, Integritet og Miljø (KIM). Administrasjonen utarbeider konkret innhold for verdiene slik at realiseringen av verdiene bedre kan anskueliggjøres. Debio fokuserer på mestring hos produsentene.

Landbruks og matdepartementet lanserte 20.01.2009 Handlingsplan for å nå målet om 15% økologisk produksjon og forbruk i 2015. Planen henger også på knaggen miljø og klima og stadfester strategitenkingen i Debio. Debio er nevnt i flere punkter og gir god forankring for fellesprosjektet mellom KSL Matmerk, Norsk landbruksrådgiving og Debio "Økobonden skal lykkes". Debio er tiltenkt en sentral rolle i arbeidet med å nå målene. Miljø- og klimahensyn løftes frem som de viktigste begrunnelsene for satsingen, og i den forbindelsen trekker handlingsplanen frem økologisk landbruk som en spydspiss for en bærekraftig utvikling. Se www.debio.no.

"Det er bare ett sted som er et virkelig hjem. Og det er der hvor et menneske føler seg helt trygg."

Peter Egge

"En kreativ nyskapende kultur burde være ethvert lands mål, fordi det vil være til beste ikke bare for landets egen befolkning, men for hele menneskeheten."

David Baird

"Problemet er fødested for vakre løsninger."

David Baird

"De fleste mennesker går gjennom livet og ser bare det de er forberedt på å se. Kreative mennesker går gjennom livet forberedt på å se alt sammen."

David Baird

"Den døveste er den som velger å ikke høre"

David Baird

"Det kan ikke finnes noen kreativitet der hvor det ikke er omsorg."

David Baird

VIKTIGE DATOER:

8. mars
Den internasjonale
kvinnedagen

10. mars
Nordens dag/K&F dagen

29. april
ACWW dagen

15. mai
FNs internasjonale familiedag

Hvorfor er vi så blinde?

Incest og barnemishandling

Av TORIL SONJA GRAVDAL

"I de årene jeg har arbeidet som psykolog har jeg møtt mange faglige utfordringer. Den første fasen jeg husker som særlig vanskelig, var den perioden vi i helsevesenet avdekket barnemishandling som et samfunnsproblem. Vi ble alle klar over alle de gangene vi som fagfolk hadde oversett barn som var blitt slått og trakassert av sine egne foreldre, og vi forsøkte å utvikle metoder som skulle gjøre det mulig å fange opp slik mishandling." "Den andre vanskelige perioden var de årene vi, som behandlere forsto at vi hadde oversett hvor vanlig det er at barn og unge utsettes for incest. Vi måtte gå i oss selv som fagpersoner og forstå at spiseproblemer, utagering og tvangs-tanker kunne skyldes seksuelle over-grep. Også dette er kunnskap vi i psykiatrien har tatt til oss, og som brukes i det daglige arbeidet med pasienter. Jeg tror at vi befinner oss i en tredje viktig periode nå, hvor ny kunnskap avdekkes, og hvor samfunnet står overfor en nødvendig ny innsikt om menneskets natur. Det handler om synliggjøring av psykopatene." Dette skriver psykolog Lisbeth F. Brudal i sin bok "Psykopat?", der hun setter søkelys på et svært alvorlig samfunnsproblem.

EMPATI OG SPEILNEVRONER

Hva foregår i disse menneskene, som blant annet har en manglende evne til å føle empati? Psykiatrien har i dag kommet et stykke videre i forståelsen av hva dette handler om, selv om en rekke spørsmål fortsatt står ubesvart. Man snakker, blant annet, om speilnevronenes betydning for forståelsen av andre menneskers følelser og smerte. Speilnevroner er en spesielle type hjerneceller som gjør oss i stand til å leve oss inn i andres følelser. I følge hjerneforskeren Vilayanur S. Ramachandran tyder mye på at den empatisviken man finner hos individer med en feilfunksjon i speilnevronene går sammen med en sviktende evne til å se seg selv. Det grunnleggende budet; "Du skal gjøre mot andre som du vil at andre skal gjøre mot deg", blir således et vanskelig bud å følge. Det skal ikke så mye fantasi til for å se hvor dette kan bære hen.

BARN TRENGER BESKYTTELSE

Barn som utsettes for psykopater har store problemer med å forsvare seg. Derfor er det viktig at barns omgivelser er våkne, slik at man kan gripe inn når det er grunn til bekymring. Men det er ikke bare barn som er ubeskyttede ofre for mennesker med empatisvikt. Også i arbeidslivet er psykopatenes framferd et omfattende og svært alvorlig problem.

Ofte er det som skjer fordekt og vanskelig å forstå for andre enn dem som utpekes som psykopatens ofre. Dette er noe av det som gjør det så vanskelig, særlig fordi ofrene ofte er medarbeidere som protesterer mot kamoufleringen av det som foregår. I 2005 ble arbeidsmiljøloven endret for å sikre "varslere" rettslig beskyttelse. For den som utsettes for en psykopat er det imidlertid ett råd som går igjen i all litteratur om emnet: Å komme seg unna! Barn har sjelden det valget. Derfor trenger de beskyttelse. Vi må slutte å være så blinde!

I boka "Ut av psykopatens grep" av Aud Dalsegg belyses de konsekvenser en psykopats adferd kan få, for eksempel mobbing og psykisk vold i arbeidslivet. Mennesker som virker sjarmerende og flinke kan ha sider som kommer fram først når de utsettes for kritikk og motstand. Da blir de i stand til utsette sine kritikere for omfattende forfølgelse ved å manipulere omgivelsene til å se en annen virkelighet enn den som er riktig. Dette igjen brukes til å ramme den som er i ferd med å avsløre og sette ord på det som skjer. Denne boka kommer med konkrete råd om hva man kan gjøre for å komme ut av en slik vanskelig situasjon. Den tar også opp barns situasjon og hvilke konsekvenser slik adferd kan få for dem.

FACEBOOK

Mer enn 120 millioner aktive brukere logger seg jevnlig på verdens største nettsamfunn. De sjekker siste nytt fra venner. De søker etter

nye venner, og de laster opp bilder og innlegg. Mange Facebook-brukere røper mye mer om seg selv enn de ville gjort i andre sammenhenger. Det kan være egen adresse, fødselsdato, utdanning, e-postadresse, intime bilder m.m. Normene for å eksponere seg selv har forandret seg i løpet av de senere år, og terskelen for slik eksponering i det offentlige rom er tydelig lavere for unge mennesker enn for voksgenerasjonen.

PRESSEMELDING:

RESPEKTER «VANNSKILLEPRINSIPPET»

Norges Kvinne- og Familieforbund ber norske TV-kanaler om å ta ansvar og respektere "vannskilleprinsippet" når de sender sterke bilder fra krigsområder.

Det må være mulig å unngå å sende bilder av voldsomme krigshandlinger, blodige barn og amputerte lemsdelar på TV i tiden før klokken 21.00, samtidig som man ivaretar nyhetsdekningen av det som skjer. Barn skremmes av grusomheter de blir vitne til gjennom TV-skjermen, og selv om det er foreldrenes ansvar å passe på hva barna får se, er det et godt prinsipp å skåne familiene gjennom det vedtatte "vannskilleprinsippet", som sier at sendetiden mellom kl. 06.00 og kl. 21.00 skal være trygg for barn.

PLASTPOSER

”Nå innfører motekjeden Lindex plastposer som er produsert av resirkulert materiale, i alle sine nær 360 butikker. Lindex har også satt som mål å redusere mengden poser med 20 prosent innen utgangen av 2009.

- Vi ser at vi kan redusere bruken av plastposer ved ganske enkelt å spørre kundene om de trenger en plastpose eller ikke. Plastposer har en stor påvirkning på miljøet, så det føles godt at vi har som mål å minske mengden poser med 20 prosent innen slutten av 2009, sier Hanne Leino, Landsjef for Lindex Norge.

Den nye posen består av minst 90 prosent resirkulert materiale, dvs. at de har vært ute på markedet tidligere og er returnert. Posen er laget av PCR, Post Consumer Recycled materiale. Gjenvinning bidrar til å bevare naturens resurser, og minker påvirkningen på miljøet. Posen kan sorteres som mykplast, og den kan også gjenbrukes av kunden. Plastposen benyttes i samtlige av de ni landene hvor Lindex har butikker.” Dette står å lese i en pressemelding fra Lindex.

Hvert år bruker verdens befolkning mellom 500 billioner og en trillion plastbæreposer. Mindre enn 1 % av disse resirkuleres. Det koster faktisk mer å resirkulere plastposer enn å produsere nye.

De fleste bæreposer av plast er laget av polyetylene, som er et oljeprodukt. Når disse posene nedbrytes skjer det stykkevis, og underveis brytes de ned til mindre og enda giftigere bestanddeler.

Kina sparer rundt 37 billioner oljefat pr. år etter at de forbød gratis utdeling av plastbæreposer. Irland har redusert forbruket av handleposer i plast med 90 % etter at de avgiftsbela slike poser i 2002.

Rwanda forbød plastbæreposer i 2005. Bangladesh har forbudt plastbæreposer. Botswana, Kenya, Tanzania, Taiwan, Singapore er bare noen av de landene som enten har innført et forbud eller er i ferd med å gjøre det.

Ved å bruke flergangs handlenett kan vi redusere forbruket av plastposer betraktelig!

Kjøp K&Fs handlenett! Bruk dem selv, og gi bort som gave!

HVA ER GRØNN HVERDAG?

Grønn Hverdag (tidligere Miljøheimet) er en miljøorganisasjon og et nettverk av enkeltpersoner, grupper og organisasjoner. Det er i hovedsak Miljøverndepartementet som finansierer organisasjonen.

Grønn Hverdag er også et samarbeid mellom 14 store frivillige organisasjoner deriblant Norges kvinne og familieforbund, som utgjør rådet i Grønn Hverdag. Rådet er Grønn Hverdags øverste myndighet, og rådsorganisasjonene bidrar til dugnaden med å engasjere sine medlemmer i praktisk miljøarbeid, enten det er i borettslag, menigheter, idrettslag, kvinneforeninger eller speidergrupper. Grønn Hverdag arbeider også sammen med mange av kommunene her i landet, og stiller materiell og arbeidsmetoder til rådighet for kommunene, slik at de enklere kan engasjere sine innbyggere i lokalt miljøarbeid. Grønn Hverdag har servicekontorer utover i landet med medarbeidere som driver informasjonsvirksomhet og lokale prosjekter.

Utdrag fra Mari Melbø Rødstøls (miljørådgiver i Grønn hverdag) foredrag under miljøseminaret i Molde:

Grønn Hverdag ble etablert som miljøheimet i 1991, i kjølevannet av Brundtlandskommisjonens FN rapport, ”Vår felles framtid”. Denne rapporten oppfordret verden til å tenke globalt og handle lokalt. Grønn Hverdag skulle hjelpe folk flest til å bli mer miljøvennlig, ved å være en grønn forbrukerorganisasjon som gir tips, råd og motivasjon. I 2008 er dette blitt mer aktuelt enn noen gang. Det er vår livsstil i de vestlige land som truer verden med overforbruk. Siden 1991 da Grønn Hverdag ble startet, har forbruket av kjøtt økt med 50%, klær med 98 %, Møbler med 222 % og Sportsutstyr med 515 %. Produksjon, transport og til slutt distribuering av alt dette som avfall, skaper problem for både klimaet og naturen. I tillegg til at vi i vesten har et overforbruk, har vi fattige land som må opp i levestandard og på toppen av dette har vi befolkningsvekst. Dette er ikke forenelig med en verden for fremtidige generasjoner. Fattige deler av verden har ikke ansvar for dette og må få øke sin levestandard. Det sier seg selv at det er vi i den vestlige verden som må ta ansvar og redusere vår belastning på miljø og klima. Selv om vi må redusere vårt forbruk er ikke dette ensbetydende med at vi får redusert vår livskvalitet, kanskje tvert i mot. Flere undersøkelser viser at vi ikke blir mer lykkelig av økt forbruk. Siden 1960 årene har vi ikke fått det bedre selv om forbruket vårt har steget enormt. Vi jobber og stresser mer for å skaffe oss alt materiell som ikke har noe med indre verdier å gjøre. Vi er nødt til å endre kurs, tenke langsiktig og handle nå!

Som enkeltpersoner kan vi bruke vår forbrukermakt ved å spørre etter miljøriktige produkter, benytte miljøvennlige alternativer når det gjelder transport og stemme på partier og politikere som tør å ta miljøansvar. For å redusere den enkeltes belastning på miljøet bør vi først og fremst fly mindre. Reis med kollektive alternativer som tog og buss om det er mulig. Spis mindre kjøtt og mer frukt og grønt som også er sunnere. Velg økologiske matvarer og svanemerkede/ eu-blomstmerkede produkter. Lån, reparer eller kjøp brukt fremfor alltid å kjøpe nytt. Når det skal investeres i noe nytt bør det tenkes kvalitet, tidløshet og energieffektivitet (ved elektriske produkter). Spar strøm i hus og på jobb, vi har mye å hente på enkle strømbesparende tiltak. Grønn Hverdag er ikke en organisasjon som vil arrestere folk for å være miljøsvin, men vi vil rose dem som er flinke. Vi vil opplyse om det gode liv som finnes ved å fokusere på viktige verdier som også kvinne og familieforbundet er opptatt av. Viktige verdier som tid til familie og venner, tid til å lage mat fra bunnen av og tid til å spasere på jobb og butikk. Dette er små tiltak som gjør at du kan få et bedre liv, men som også som oftest er forenelig med miljøvennlige handlinger. Lykke til!

BOKANMELDELSE
AV MARIT WARME

"TETT INNTIL DAGENE"

AV MUSTAFA CAN.

Gjennom et ønske om å bli kjent med sin mor, åpner en ny verden dørene for Mustafa gjennom samtaler med moren nattetid, da plagene er som tyngst. - En verden av fortrenge følelser som skam, ensomhet og hjemløshet. Hvem var denne kvinnen egentlig? Dørene åpnes til grenseløs kjærlighet, tilgivelse og identitet. Bit for bit faller brikkene på plass i bildet og i livet til moren, som ble født i Kurdistan rundt 1930, og utvandret til Sverige på 70-tallet. Güllü reiste med en drøm om et liv uten fattigdom og sult, - til landet der mannen hennes allerede hadde gjort forberedelser, skaffet jobb og bolig og andre nødvendige ting. Anbefalesesverdig og gripende bok om aktuelt tema.

LYKKE

Åtte øyne i hverandre
Fire munnar rundt et bord
Fire vegger kring en lykke:
Vesla, Påsan, far og mor
Åtte hender hektet sammen
til en ring om stort og smått.
Herregud – om hele vide
verden hadde det så godt.

Einar Skæråsen, 1941

"Kreativitet er å skrelle av lagene i
hjertet for å bli fri og åpen,
selv stilt overfor motgang."

David Baird

"Hvis jeg har sett lenger, er det fordi
jeg har stått på kjempers skuldre."

Sir Isac Newton

"Jeg har seks ærlige tjenere
(de lærte meg alt jeg vet). Det er
Hva og Hvorfor og Når og Hvordan
og Hvor og Hvem.

Rudyard Kipling

Underveis

AV ERNA SOLBAKK

Å leve er en livslang vandring, langs en vei og mot et mål. Det er en vandring med mange ulike faser og etapper, ulik fra person til person. Noen går i lett eller kupert og vakkert landskap, andre i mer krevende terreng. Livet står aldri stille. Vi er i stadig bevegelse. Stadig på vei fra noe, og til noe annet. Å leve er å forholde seg til forandringer og stadig bli kjent med nye landskap. Det er fagre grønne enge og stille vann. Men det er også et landskap, skremmende og fullt av farer. Underveis på veien kan vi bli utsatt for kneiker og skuffelser. Iblant kommer de når vi fra før av er slitne og trenge en pust i bakken. Men det er gjennom livets motvakter vi får øvd oss i å makte livets belastninger. Noen endringer underveis skjer så langsomt at vi egentlig ikke merker så mye til dem, før de med ett er der. Andre overganger underveis i livet kan være plutselige og atskillig vanskeligere å leve med, og godta. Det kan skje at vandringen blir lengre og mer anstrengende enn vi kunne forestille oss, men lengre det betyr ikke at vi er på feil vei. Kunsten å leve må vi fortsette å lære gjennom hele livet. Livet underveis må vi være villige til å gå.

DEL 1:

Seterdrift

AV SIGNE MARIE KITT NORDHAGEN

TILEGNELSE

Jeg glemmer aldri den første gangen vi kom kjørende over bakketoppen ovenfor setra, der hele Gjevilvassdalen åpner seg innover med fjellene rundt. Like etter fikk vi pekt ut seteren nedenfor oss med fjøset, uthus og seterhus lyst og lunt beliggende i en liten dal før dalen. Det var da det gikk opp for meg at vi hadde slumpet borti en av landets store naturskjönheter, og at vi hadde begitt oss inn på et eventyr.

Her fant jeg øyeblikkelig tilknytning, og det har vart siden. Resten av året vender tankene ofte og umiddelbart tilbake til Gjevilvassdalen og til setra, selv når jeg er langt borte og opptatt med andre ting.

Til seterarbeidet og seterminnene hører det også en hel gruppe med mennesker som har gjort somrene her til de viktige og minneverdige opplevelsene de har vært. Alle fortjener en stor takk for at de hver på sin måte har bidratt til seterlivet, og til at det ble mulig. Denne samlingen av minner, opplevelser og tanker fra de 20 årene på setra blir min takk til dere. Måtte den glede dere!

MORGENSTELL

Været er viktig i folks bevissthet. Slik er det også hos dyrene.

Morgenstellet er over, kyrne skal ut, og første ku står i fjøsdøren og kikker utover beitet med det store hodet sitt så vidt utenfor. Bortsett fra ørene som hun dreier i forskjellige retninger mens hun lytter, står hun helt stille, mens hun kikker utover beitet og dalen, snuser litt i morgenluften og lar inntrykkene synke. Slik står hun lenge. Hadde hun fått velge, ville hun sikkert ha stått slik enda lenger og gjort sine betraktninger. Men innenfra dytter det på av andre kuer som blir jaget mot utgangen, eller som frivillig har reist seg fra båsene sine og har trukket ut i midtgangen. Nå står alle i en tett flokk bak henne og venter på å få komme ut.

Hun som står i døren har endelig gjort sine observasjoner og tatt sin beslutning. Hun gir etter for trykket bakfra, senker hodet og løfter på bena for å komme over terskelen. Det dirrer i fjøset og smeller av klover mot tre idet hun trår ut i dagen. Det er en fin dag. Da begynner den i skråningen bortenfor fjøset, der flokken beiter en stund før den legger seg ned i solen. Her ligger dyrene stille og gumler, mens de myser mot lyset og utover dalen, og vifter fluene med halene og ørene sine. Hvem kunne ikke tenke seg å være ku en vakker sommerdag?

Etter hvert som solen blir stekende, trekker kuene nedover til skyggen i bjerkeskogen nedenfor, og blir varmen uutholdelig, trekker de enda lenger vekk, til myra. Derfra kommer de hjem til kveldsstell med gjørmestrømper oppover bena og svarte jur. Er været surt, trekker de rett ned i bjerkeskogen, der det er ly mot vind og regn, og blir der resten av dagen.

Men i dag er det en fin sommermorgen. Første ku er alt på vei opp til beitet. I den lave fjøsdøren kikker neste hode frem.

Til tross for motorduren fra melkerommet og lydene fra melkemaskinene, brer det seg en dyp ro fra alle dyrene som hviler og venter tålmodig i fjøset under stellet. De står småglippende og tygger drøv, med et innadvendt blick mot fjøsveggen. Det pustes og stønnes litt som tegn på trygghet og velvære. Mange av kuene har lagt seg i båsene sine mens de venter på at melkingen skal blir ferdig. Noen bruker lenken de er festet med som hode støtte mens de halvsover, andre ligger og nikke med hodene sine hver gang de holder på å sovne. Noen har vridd hodet ned mot halen, og ligger sammenrullet som katter og sover i båsene sine. Et par ekstra gode naboer hviler snute mot snute. En ku slikker en annen på halsen. De lukter sopp, grønt gress og stemorsblomster av dem, og pelsen deres er blitt skinnende av fjellgresset og utelivet.

Er det regn ute, kommer de inn med et dryss av glitrende vannperler på ryggen. Når man går inn i båsene deres for å klappe og børste eller snakke med dem, snur de hodet mot en. De strekker forsiktig frem en stor og fuktig nese for å hilse og snuse, og se på en med store, vakre øyne og et blick som ikke er helt lett å tyde, fordi de lever i sin ku verden som er fjern for oss. Men det er tydeligvis vennlig. Plutselig kjenner man noe raspende og varmt på buksebaken. Det er nabo kuen som står og slikker en. Man blir kjærlig tatt imot på alle kanter. Man skjønner at man umulig kan overse noen av dem etter en slik velkomst, og støttet til midtstolpen mellom båsene, strekker man armene så langt man kan ut til begge side, i forsøket på å klø to kuer på halsen samtidig. Siden børster man dem mens man prate eller synger for dem. De luter hodene fremover, lukke øynene og slippe ut et dypt sukk. – Det er ikke tvil: De liker fjøsstell.

Stive og ømme muskler?

Nå kan du kjøpe din egen personlige fysioterapeut! Maskinen er også utmerket som gave til noen som kunne trenge det. Maskinen løser opp stive muskler, øker blodsirkulasjonen, øker forbrenningen og forbedrer immunforsvaret. Pris for medlemmer kun kr. 500,- + frakt
for andre kr. 690,- + frakt

MASSØREN

LC-2002B-2

Den originale massøren med Infrarødt lys

Bestilling kan sendes
via e-post:
post@kvinnerogfamilie.no
Du kan også bestille direkte fra
www.kvinnerogfamilie.no
web-shop
Telefon: 22 47 83 80
Fax: 22 47 83 99

NY OVERNATTINGSMULIGHET I OSLO

Forbundets leilighet på Sinsen i Oslo kan brukes av tillitskvinner på møter i byen.

Sentralstyret har i møte 31. 01.09 vedtatt at vi leier ut leiligheten til medlemmer på bytur. Det er 1 rom med sovealkove, kjøkken og bad. Sengeplass til 6 (med 3 madrasser på gulv), med dyne og pute. Ta med sengetøy. Kjøkkenet er utstyrt med det meste for å lage mat til 6 personer. Pris pr. person/natt kr. 300,-. Henvendelse sekretariatet.

TUSEN TAKK FOR ALLE BIDRAG

PENNIES FOR FRIENDSHIP
– VENNSKAPSMYNTEN TIL ACWW

AV ELISABETH RUSDAL,
2. REPRESENTANT TIL ACWW

Pennies for friendship – vennskapsmynten til ACWW – er et meget viktig økonomisk bidrag til vårt internasjonale forbund; Associated Country Women of the World (ACWW).

I en årrekke har det i ACWWs medlemsorganisasjoner vært samlet inn Pennies for friendship. Utgangspunktet var opprinnelig at hvert medlem skulle gi sitt bidrag i form av den minste mynten i eget land. Etter hvert som behovet for tilskudd har økt i ACWW så har flere og flere organisasjoner samlet inn ytterligere bidrag til Pennies for friendship.

I vårt forbund har landsmøtet vedtatt at bidraget fra det enkelte medlem skal være kr. 1,- og denne samles inn sammen med medlemskontingenten. I tillegg så er både lag og kretser flinke til å samle inn bidrag. I 2008 benyttet vi også anledningen til å samle inn et bidrag under landsmøtet. Årlig samler vi naturligvis også inn penger i forbindelse med internasjonalt utvalgs seminar.

Totalt i 2008 sendte vi derfor til ACWW kr. 14.897,50.

I brev fra generalsekretæren i ACWW takkes det for K&Fs bidrag og det understrekes det store betydningen dette har for arbeidet i ACWW.

Dersom du eller ditt lag eller krets har lyst til å gi et ekstra tilskudd til Pennies for friendship så kan dette gjøres ved å sende pengene til Norges Kvinne- og Familieforbunds konto:

6034.05.20680. Husk å merke innbetalingen **Pennies for friendship**.

Vi sender alt inn samlet i november hvert år.

VI STØTTER NORGES KVINNE- OG FAMILIEFORBUND

ADVOKAT MNA
JOSTEIN LØKEN
Postboks 1, 2406 Elverum

Gl. Trysil 6
2406 Elverum (Besøksadresse)
Mob.: 98637372
Tlf.: 62409200

ADVOKATFULLMEKTIG
MARIE E. SOLLID
Mob.: 90912240

Ja!

Jeg ønsker medlemskap i
Norges Kvinne- og Familieforbund

Navn:

Adresse:

Postnr./sted:

Lokallag:

E-post:

INNMELDINGEN SENDES:
Norges Kvinne- og
Familieforbund
Øvre Slottsgt. 6, 0157 Oslo
Tlf.: 22 47 83 80
Faks: 22 47 83 99

Materiell fra Norges Kvinne- og Familieforbund

PROFILERINGSARTIKLER MED EMBLEM:

NORGES KVINNE- OG FAMILIEFORBUND

- ☐ Pulsvarmere (E) kr. 200,-
- ☐ Ny T-skjorte hvit m/lite farget emblem kr. 130,-
- ☐ T-skjorte sort m/hvitt stort emblem str. M, L kr. 130,-
- ☐ T-skjorte sort m/hvitt stort emblem str. XL, XXL kr. 130,-
- ☐ Nett i bomull m/skulderhank, sort m/hvitt trykk kr. 40,-
- ☐ K&F skjerf, orange m/sort emblem, 52X52 cm. kr. 40,-
- ☐ 1 pk. å 10 stk. kr. 350,-
- ☐ K&F skjerf, hvit m/sort emblem, 34X166 cm. kr. 130,-
- ☐ Smykkenål i sølv kr. 328,-
- ☐ K&F-pin kr. 16,-
- ☐ Bordfane m/farget emblem kr. 90,-
- ☐ Stativ til bordfane kr. 100,-
- ☐ Barnas budstikke (gratis så langt lageret rekker)
- ☐ Lagledernål kr. 190,-
- ☐ Nyhet ! K&Fs skrivebok m/linjer kr. 50,-

ARTIKLER FRA MAGNOR GLASSVERK M/EMBLEM:

NORGES KVINNE- OG FAMILIEFORBUND

- ☐ Liten krystallskål (A) kr. 250,-
- ☐ Krystallskål (A) kr. 398,-
- ☐ Tulipanvase, klart glass, kr. 498,-
- ☐ Tulipanvase, blått glass, kr. 498,-

SKRIVEPAPIR, KONVOLUTTER O.L. M/EMBLEM:

NORGES KVINNE- OG FAMILIEFORBUND

- ☐ Skrivepapiir m/emblem A4, farger, 50 ark kr. 100,-
- ☐ Skrivepapiir m/emblem A4, sort/hvit, 50 ark kr. 50,-
- ☐ Møteplakat, A4. 4 farger 50 stk. kr. 100,-
- ☐ Konvolutter m/emblem C5 format, 50 stk. kr. 60,-
- ☐ Diplom, A4, kr. 15,-

ETIKETTER M/EMBLEM:

Norges Kvinne- og Familieforbund
(kan brukes på gammelt materiell)

- ☐ Etiketter, 48 stk. kr. 30,-

Frakt kommer i tillegg på alle bestillinger.
Ja, vennligst send meg de varene jeg har
krysset av.

HEFTER, BØKER, TRYKKSAKER

- ☐ Tilbake til livet, medlemspris kr. 150,-
- ☐ Bitch eller Martyr – økonomisk overlevelsesguide for kvinner kr. 225,- inkl. porto
- ☐ Mosaikk, Helene Freilem Klingberg kr. 125,-
- ☐ Hold drømmen levende, Helene Freilem Klingberg kr. 130,-
- ☐ Hulter til bulter, Bente Nygård kr. 80,-
- ☐ Gøy på landet, Anne Enger kr. 95,-
- ☐ Bok, M. Bolstad: "...og rommene var så tomme at musene gikk med sørgeslør" kr. 80,-
- ☐ Sangbok (før kr. 75,-) Nå kr. 50,-
- ☐ Melodibok (før kr. 75,-) Nå kr. 50,-
- ☐ Vedtekter kr. 35,-
- ☐ Tillitskvinnemappen, hele kr. 150,- innhold kr. 90,- perm kr. 60,-
- ☐ Prinsippprogram inkl. studieplan kr. 55,-
- ☐ Årbok kr. 100,-

INFORMASJONSMATERIELL

- ☐ Organisasjonskurs, gratis
- ☐ Tidligere numre av medlemsbladet: Gratis
- ☐ Ny folder: "Hvordan kan du støtte arbeidet for en bedre familiepolitikk..." Gratis
- ☐ Brosjyre "Frihet til å velge" (tidl. Hvem vi er, hva vi står for). Gratis
- ☐ Løpeseddel: "Familiens fremtid – vårt felles ansvar" Gratis
- ☐ Handlingsplan 2009, gratis
- ☐ Innmeldingsskjemaer, gratis

ANNET MATERIELL FRA K&F

- ☐ Massasjeapparat kr. 500,-
- ☐ Tillitskvinnebevis kr. 5,-
- ☐ Visittkort m/emblem i farger, 25 stk. kr. 100,-
- ☐ Plakat m/emblem 50x65 cm. kr. 30,-
- ☐ Abonnement på Sentral-og Landsstyrepptokoller (pr.år) kr. 250,-
- ☐ Gaveabonnement: Kvinner & Familie (pr. år) kr. 150,-
- ☐ Armbind Morgenfugl kr. 30,-
- ☐ Klistremerker Morgenfugl kr. 75,- for 50 stk.
- ☐ Kort m/emblem kr. 5,- pr. stk. konvolutt kr. 5,- pr. stk.

TILBUD!

- ☐ Handlenett, sort m/hvitt trykk kr. 50,-
- ☐ Collegegenser, blå, lite farget emblem før kr. 250,- nå kr. 100,-
- ☐ Aktivitetskalender før kr. 100,- pr. stk. nå kr. 50,- for 2 stk.
- ☐ Sangbok før kr. 75,- nå kr. 50,-
- ☐ Melodibok før kr. 75,- nå kr. 50,-

Navn/lag:

Adresse:

Postnr./-sted:

Vi ber om å motta materiellet innen:

Kupongen sendes:

Norges Kvinne- og Familieforbund
Øvre Slottsgt. 6, 0157 Oslo

Tlf.: 22 47 83 80

Fax: 22 47 83 99

E-post: post@kvinnerogfamilie.no

For å gi Norges Kvinne- og Familieforbunds medlemmer en full oversikt over hvem som sitter i sentralstyret, landsstyret og sentrale komiteer og utvalg, bringer vi her en liste over K&Fs tillitskvinner.

SENTRALSTYRET

Forbundsleder

Toril S.Gravdal
Kirkerrudlia 6E, 1339 Vøyenenga
Tlf. 67 15 34 10 (p), 41 32 39 43 (m)
E-post: torilsgr@online.no
E-post: toril@kvinnerogfamilie.no

1. Nestleder

Grete Nordbæk
Grønnlandsgutua 10, 2408 Elverum
Tlf. 62 41 30 80 (P)
Tlf. 97 06 10 98 (m)
E-post: greno10@online.no
E-post: grete@kvinnerogfamilie.no

2. Nestleder

Eldbjørg Gunnarson
Morvikbrekkene 31, 5124 Morvik
Tlf. 55 53 11 94 (P), 55 58 29 70 (a)
Tlf. 97 98 37 91 (m)
E-post: eldbgu@online.no

Medlem

Wenche Hoel
Vollstad, 9419 Sørvik
Tlf. 91 16 34 49 (m)
E-post: we.hoel@gmail.com

Medlem

Gunn Evjen
Evjen, 8056 Saltstraumen
Tlf. 94 83 11 12 (m)
E-post: gunnda@live.no

Medlem

Anne Enger
Oppenvegen 429, 2740 Roa
Tlf. 61 32 28 20
E-post: a-enger2@online.no

2. Varamedlem

Else Angeltveit
Lille Heimdal, 4760 Birkeland
Tlf. 37 27 86 88 (p), 95 09 81 00 (m)
E-post: else.angeltveit@online.no

KRETSLEDERE

Akershus

Liv Holst
Kirkeveien 56c, 1395 Hvalstad
Tlf. 66 84 66 10
E-post: livholst@online.no

Aust-Agder

Else Angeltveit
Lille Heimdal, 4760 Birkeland
Tlf. 37 27 86 88 (p), 95 09 81 00 (m)
E-post: else.angeltveit@online.no

Bergen/Midthordland

Randi Gjerde
Myrdalsskogen 123, 5117 Ulset
Tlf. 55 19 23 72
E-post: randi61gjerde@gmail.com

Finnmark

Randi Mietinen
Kvartsveien 1B, 9800 Vadsø
Tlf. 78 95 30 21 (p)
E-post: randi@mietinen.com

Hedmark

Anne Lise Bryhn
Mogopveien 23, 2409 Elverum
Tlf. 62 41 70 53
E-post: al.bryhn@tele2.no

Hordaland

Torill Handal
Tangeråshagen 11A, 5630 Strandebarne
Tlf. 56 55 94 92
E-post: torillhandal@hotmail.com

Hålogaland

Kirsti Mentzoni
Lekanger, 8130 Sandhornøy
Tlf. 41200185
E-post: kirsti.mentzoni@c2i.net

Nedre Buskerud

Laila Nordby
Spinnerisletta 95, 3057 Drammen
31 90 28 12 (p*), 41 63 60 84 (m)
E-post: laila_nordby@c2i.net

Nordmøre

Anne-Lise Johnsen
6494 Vevang
Tlf. 71 29 81 56 (p), 71 29 61 84 (a),
71 29 60 70 (**)
E-post: anne-lise@eideprestegjeld.no

Nord-Trøndelag

Anne M. Eggsetøl
Langbakken 6, 7800 Namsos
Tlf. 74 27 38 43 (p), 74 21 73 60 (a)
E-post: anne.eggsetol@ntebb.no

Oppland

Wenche Rolstad
Skarimoen 32, 2760 Brandbu
Tlf. 61 33 41 18 (*), 40 24 48 96 (m)
E-post: twencher@start.no

Oslo

Elisabeth Stubergh Nielsen
Basaltveien 53, 1359 Eiksmarka
Tlf. 67 14 52 43 (p), 90 04 17 47 (m)
E-post: elistuni@online.no

Rogaland

Ingebjørg Rasmussen
Antonbrøggersgt 15, 4041 Hafersfjord
Tlf. 51 55 62 51 (p), 98 82 40 18(m)
E-post: ira-1@broadpark.no

Sogn og Fjordane

Sonja Kjørlaug
Holteigveien 17, 6854 Kaupanger
Tlf. 57 67 82 29 (p), 97 57 59 71 (m)
E-post: sonja@kjoerlaug.com

Sunnmøre og Romsdal

Vigdis Løseth
Grovén, 6440 Elnesvågen
Tlf. 71 26 22 32 (p), 71 24 28 73 (a),
91 59 05 73 (m)
E-post: vigdis.loseth@adsl.no

Sør-Trøndelag

Postmottak:
Magnhild Sørgaard
7176 Linsøya
Tlf. 72 53 55 27
E-post: magnhsoe@online.no

Landsstyrerep.:

Berit Kaarsberg Fossum
Marie Michelets vei 6, 7045 Trondheim,
Tlf. 73 92 08 68
E-post: kaarsbfo@online.no

Telemark

Karin Nerli
Skogli 59, 3718 Skien
Tlf. 35 53 51 79
E-post: transport@hannevold.no

Troms

Laila Losvik
Resmålsveien 17 B, 9411 Harstad
Tlf. 77 06 72 64

Vest-Agder

Eva Ousbey
Nesevn. 38, 4514 Mandal
Tlf. 38 26 58 00 (p)
E-post: ousbey@online.no

Vestfold

Else-Bjørg Andersen
Urdsgt. 1B, 3182 Horten
Tlf. 33074994
E-post: elsban@frisurf.no

Østfold

Anne Mette Johansen
Saltboveien 10, 1560 Larkollen
Tlf. 69 26 38 81
E-post: annemette.haulan@gmail.com

Øvre Buskerud

Bente Kaugerud
3359 Eggedal
Tlf. 32 71 47 84 (p)*, 41 43 01 20 (m)
E-post: bkkaug@online.no

KOMITEER

Finanskomiteen

Brynhild Loe Arntzen (leder)
Kvernes, 6530 Averøy
Tlf. 71 51 42 06

Vedtektskomiteen

Haldri Karin Engenes
5437 Finnås
E-post: haken.engeres@c2i.net

Valgkomiteen

Edel Mikkelsen (leder)
Flotmyrgaten 149, 5527 Haugesund
Tlf. 52 73 70 67 (p), 52 74 30 00 (a),
90 62 77 35 (m)
E-post: emikk@online.no

Prinsippprogramkomiteen

Elisabeth Rusdal (leder)
Skogveien 41, 1368 Stabekk
Tlf. 67 51 75 96 (p), 91 32 81 64 (m)
E-post: elisabeth@rusdal.com

Miljø- og forbrukerutvalget

Vigdis Løseth (kontaktperson)
6440 Elnesvågen
Tlf. 71 26 22 32 (p), 71 24 28 73 (a)
E-post: vigdis.loseth@adsl.no

Internasjonalt utvalg

Kristin Hansen (leder)
Ospev 3, 6854 Kaupanger
57678530 (p), 90564730 (m)
E-post: kristin.hansen@eninvest.net

Anne Marit Hovstad (prosjektleder)

Fjæreveien 161, 4885 Grimstad
Tlf. 37 04 14 48 (a), 95 87 79 09 (m)
E-post: annemarit@hovstad.com

Beredskapsutvalget

Anne-Sophie Bondeson (leder)
Grindveien 4, 1640 Råde
Tlf. 69 28 45 32 (p), 95 89 87 11 (m)
E-post: bondeson@frisurf.no

Nordens Kvinneforbund

Sonja Kjørlaug
Holteigveien 17, 6854 Kaupanger
Tlf. 55 67 82 29 (p), 97 57 59 71 (m)
E-post: sonja@kjoerlaug.com

Håndverkstedet for barn og unge

Randi Sjursen Lønning (leder)
Vestli 28, 5563 Færresfjorden
Tlf. 41 46 35 67
E-post: hengrik@hengrik.no

Populus - studieforbundet folkeopplysning

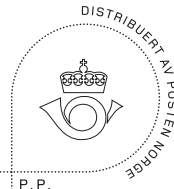
Pb 440 Sentrum, 0301 Oslo
Tlf. 24 14 11 50
E-post: populus@populus.no

Sekretariatet

Øvre Slottsgate 6
0157 Oslo
Tlf. 22 47 83 80
Faks: 22 47 83 99
E-post: post@kvinnerogfamilie.no
www.kvinnerogfamilie.no

B Returadresse:
Norges Kvinne- og Familieforbund
Øvre Slottsgate 6
0157 OSLO

B-Economique
NORGE

Norges Kvinne- og Familieforbund

Norges Kvinne- og Familieforbund (K&F) er en landsdekkende partipolitisk uavhengig organisasjon med 22 kretser, rundt 350 lokallag og ca. 5000 medlemmer. K&F er en del av et stort nasjonalt og internasjonalt kvinnenettverk. K&F er tilsluttet:

- Nordens Kvinneforbund
- Associated Country Women of the World (ACWW), tilknyttet FN og med medlemmer i 60 land.
- FOKUS, Forum for Kvinner og Utviklingsspørsmål, nasjonalt kompetanse- og ressurscenter

Norges Kvinne- og Familieforbund jobber helhetlig for en bærekraftig samfunnsutvikling. Våre fire hovedsatsningsområder er:

- KVINNEPOLITIKK
- FAMILIEPOLITIKK
- MILJØ- OG FORBRUKERPOLITIKK
- INTERNASJONALT ARBEID

FAMILIENS FRAMTID

– vi trenger deg som medlem!

Vil du bli medlem og støtte vårt viktige arbeid?
Ta kontakt: post@kvinnerogfamilie.no
Telefon 22478380

www.kvinnerogfamilie.no